

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Tractatus I. De Mutuo, & usura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

TRACTATUS PRIMVS
DE
CONTRACTV MUTVI,
ET
DE VSVRA.

CAPUT I.

De Mutuo,

§. I.

Quid sit Mutuum?

Mutuum, quod sic dicitur, quia *de Meo, Tuum fit*, commode defini potest in hunc modum *Est traditio rei consentis in Pondere*, ut *Maix Argenti, Numero*, ut *Pecuniaz, & Mensura*, ut *Vini, Frumenti, &c. Spe recuperandi, statuto tempore, tantundem in suo genere.*

1. l. 3. in Decal. Tr. 1. 1. §. 1. Hanc definitionem alibi a explicuimus, nunc duo recolamus, vel explicemus latius, Alterum quoad tempus Mutuum restituendi, Alterum quoad illud (*tantundem*.)

Tempus restituendi Mutuum.

1. l. 3. in Decal. Tr. 1. 1. §. 1. *Novarr. in Mon. c. 17. n. 219.* *Aug. V. V. 36.* 2. Mutuarius tenetur restituere mutuum tempore constituto, vel post ejus usum completum, non autem tenetur reddere antea, quamvis Mutuum a mutuan- te reperatur: potest tamen antea reddere, si velit. Nam, ut habetur in Jure. *b* Quoties in gratiam debitoris apponitur dies solutionis, potest e debitor ante illum diem solvere, unde fit, ut, in contractu Mutui, creditori non liceat obligare debitorem, ut ipse debitor nequeat ante diem fixum solvere. Ratio est, quia, Mutui natura postulat, ut quamvis non teneatur debitor debitum solvere ante prefixum diem, in

Tamburinus de Sacramento.

sua tamen potestate sit, illud antea solvere, quia integrum semper est homini, rem, quæ Domino debetur, eidem consignare.

Quod si Mutuarius prefixo tempore non restituat, & propterea Mutuans aliquod damnum patiat, tenetur in conscientia illud resarcire; sicuti etiam tenetur restituere ea, quæ Mutuans insumpsit in reperendo ejusmodi debitum. Ratio est, quia tunc Mutuarius causa prædictorum damnorum est. An autem is præmonendus sit de interesse, quod sit Mutuanti, diximus satis d'alibi, & iterum dicemus e mox.

3. Sed quid, si nullus fuit præfixus terminus ad reddendum Mutuum.

Respondeo, adhuc non posse Mutuantem statim repetere, sic enim nullum fuisset Mutuum. Tunc ergo, vel ex circumstantiis, vel Judicis arbitrio statuendum est, quando nam possit repeti, ut notant Menoch. salique.

4. Si forte confessus es per scripturam, etiam publicam, te recepisse numerato pecuniâ mutuatam spe, quod certo tibi esset numeranda, quæ tamen deinde tradita tibi non fuit, qua exceptione uti possis in foro exterrano, ne cogaris reddere, quod non accepisti (nam in interno clarum est, te non obligari lege fuse apud Molinam, g aliosque.

Tantundem restituendum in Mutuo.

5. Jam verò aliquanto latius explicandum est illud (*tantundem*) ex qua particula maximè discernitur, quando nam in Mutuo involvatur Usura; si enim plus requiras, quam sit res mutuatata, committis Usuram, ut latè explicabimus inferius.

Q99

6. Cer-

6. Certum autem est, ei, qui mutuatur pecuniam auream, (præcindendo à pacto) iuste communiter reddi argenteam, vel æream, si tantundem in valore reddatur, & ex ea minoris pecuniæ redditione nullum damnum sequatur Mutuanti.

7. At quæri potest, an possit Mutuator præterdere sibi fieri supplementum merè ex ipsa redditione minoris pecuniæ?

Respondeo affirmativè, atque adeò posse exigere pecuniam ejus rationis, quam numeravit, vel aliquid proportionatum petere, quo ipsi damnum compensetur: immò etiam posse pactum facere ab initio Mutui, ut sibi ejus rationis reddatur pecunia, quam dedit. Ratio est, quia pecunia aurea utilior est, & pretiosior, quam argentea & hæc, quam ærea nec tenetur Mutuator gratis privare se hujusmodi commodis, quæ sunt extra ipsum mutuum.

a Syl. v.; Ira Sylvester, & alii que.

Solutio 8. Contra verò, qui mutuatur pecuniam, puta æream, licetene potest exigere, vel pactum facere, ut detur argentea, vel aurea?

Ang. v. Solutio nu. 2. Respondeo, nequaquam; *b* quia imponeret onus Debitori ultra debitum, seu ultra sortem, plus enim valet, ut dictum est, aurea, quam argentea, & hæc quam ærea.

b Navarr. Sed certè, incidit hic celebris dubitatio, in *matr. c.* quid faciendum, quando res mutuata diversimodè valet tempore accepti, quam tempore soluti Mutui. Sanè de hac instituere particularem paragraphum distinctionis gratia officio de rebus peram pretium erit, quod jam facio.

ff. de rebus venditis.

§. II.

De diversitate valoris in Mutuo.

1. **V**T distinctius procedamus, loquamur prius de pecunia, tum de rebus aliis; habent enim suas quæque proprias difficultates.

Quoad Pecuniam.

2. Titius dedit mutuos Cajo centum viginti, quos vocant. Zicchinos aureos, quorum singuli, tunc valebant viginti Julii. Nunc vero, tempore præfixi termini reddendi, valent eorum singuli, viginti quinque Julii.

Inquiro Primo. Poteritne iuste Titius nunc exigere à Cajo centum Zicchinos ex auro?

Quid Secundò. Si contra, hoc est, si tunc valebant Julii viginti quinque, nunc verò solum viginti? Hæc autem Inquiro, quando nullum præcessit pactum, nam, an licitè possit pactum aliquod præcedere, dicam mox à numero nono, seu potius ad verò, idem, quoad hoc pactum, dicendum esse de pecunia, quod dicto numero nono diceretur de rebus.

Respondeo ad primum, negativè, solum enim potest tot exigere, quot complent valorem antiquum centum illorum aureorum.

Contra verò respondeo ad secundum affirmativè; poterit enim exigere, tot, quot tunc mutuos dedit, vel ejus æquivalentem valorem. Ita Molin. *c*

3. Ratio utriusque responsionis est, quia valor ille crescit, vel decrescit Domino pecuniæ, qui sanè nunc est Mutuatarius: à mutuo enim transferri dominium rei mutuatae, non verò in commodato, diximus satis alibi; ergo illi ejus utilitas, vel damnum cedere debet. Præterea, Mutuatarius debet illud, quod ipsi mutuatum fuit; at si mutuata fuit pecunia sub ratione pecuniæ, secundum valorem temporis, quo acceptum à se fuit mutuum, non vero secundum valorem temporis, quo mutuum reddit, ergo illum valorem debet non hunc, quia solum debet tantundem.

4. Confirmatur ex *c. Cum olim de censibus*, ubi dicitur Censum esse solvendum secundum Monetam priorem, & non posteriorem, quæ fortè curret minoris valoris; & ex *c. Cum Canonici eodem*, ubi decernitur, pensionem esse solvendam, juxta æstimationem prioris pecuniæ, quando imposta est pensio.

5. Scio à Navarro & oppositum doceri, quia Mutuator (ait) erat servaturus suam pecuniam usque ad tempus, quo valor erat augendus. Sed nihil dicit contra nos: Nos enim in hac Conclusione non loquimur de alio contractu, quem quis potest celebrare cum Mutuatario circa damnum emergens, vel lucrum cessans, de hac enim inferius agemus: sicuti, neque de pacto aliquo iusto, quo convenires cum eodem, ut tibi semper detur valor præsens pecuniæ, sive crescat, sive decre-

scat

scat in posterum, de quo mox dicam numero 10. & deaique, neque de illo casu, quo forte commodas tuam auream pecuniam ad ornatum v. gr. quando certe eadem erit in individuo reddenda, quia tunc pecunia non fungitur munere pecuniæ, sed rei, solum enim loquimur de mero Mutuo, ratione cuius ex allata doctrina diximus, non deberi tibi, nisi tantundem ejus, quod mutuasti, quod certe est pretium illud currens eo tempore, quo mutuam pecuniam dedisti.

Quoad Res.

6. Quamvis, quod de pecunia dictum est, intelligendum etiam sit de aliis rebus functionem habentibus; unde, si mutuasti Mensuram Tritici, contingat autem propter novam v. gr. Pragmaticam, Mensuram augeti vel decrescere, semper tibi debeat ea mensura, qua tu mutuasti, ut patet ex dictis, quia jus habes semper ad tantundem: quæstio tamen remanet, quando non crevit quidem, vel decrevit mensura, sed quod sæpe solet accidere, quando decrevit, vel augetur ipsum mutuata rei pretium. Mutuavi tibi mense superiore quatuor v. gr. Frumenti modios, qui tunc valebant aureis sex, nunc vero valent, propter abundantiam, tribus aureis, vel propter penuriam, octo; possumne nunc licite exigere modios quatuor, quocumque tandem pretio ii valeant?

7. Respondeo. Si nullum præcessit pactum, debet Mutuatarius semper reddere quatuor modios, & consequenter eisdem tu poteris exigere. Ita a Lessius. Ratio est, quia ita usu, & consuetudine, & quasi virtuali pacto inter mutuuum celebrantes, receptum est; ut nimirum, si nulla præcesserit contraria conventio, res debeat reddi in pari bonitate, & mensura, abstrahendo à pretio; ego enim, quando tibi Mutuum do modium frumenti, modium frumenti semper te mihi reddendum exspecto, quidquid sit de pretio. Non sic si mutuo pecuniam, quia tunc secundum ejus pretium, ejusque valorem præsentem, qui est de essentia pecuniæ, mutuo, non vero secundum massam ipsam materialem.

Sotus b docet, in hoc casu, quando nullum præcessit pactum, posse haberi rationem valoris, qui est tempore, quo celebratur mu-

tuum, & hunc exigi posse. Verum contrarius est usus, & virtuale pactum, ut dictum est.

8. Objicies. Si hæc essent vera, mutuans, quando non fuit terminus præfixus ad restituendum mutuuum, sive explicitè, sive tacitè, ut supra dictum est, poterit licite repetere Frumentum, Vinum, Oleum, &c. eo tempore, quo videt ea plus valere, quod videtur durum?

Respondeo. At non durum videtur eidem Soto, & Molinæ, d Nam sibi debet Mutuatarius imputare, quod prius non solverit, quando forte minus valebat; Et sicuti, si Mutuatarius solvisset, quando minus valebat, non poterat mutuans illud non acceptare, ita, si mutuans nunc, aucto frumenti valore, exigit, non poterit Mutuatarius denegare solutionem,posito, quod verè nunc debeat, ut supponimus, cum supponamus tempus aliquod, quod imbitum, est in contractu mutui, esse transactum.

9. Diximus, si nullum præcessit pactum, nam si hoc præcessit, est diligenter expendendum, an illud sit justum, & servandum. Quatuor enim in modis id potest. Primo, ut, si ve creseat pretium frumenti verbi gratia, sive decreseat, totidem mensuræ reddantur. Secundo, ut, si frumenti valor decreseat, reddatur tantum, quantum æquivaleret valori frumenti, qui currit tempore, quo datur mutuuum. Tertio, ut, si frumenti valor creseat, reddatur tantum, quantum æquivaleret ejusmodi valori aucto. Quarto, ut reddatur absolute tantum, quantum æquivaleret valori frumenti, qui currit tempore, quo reddetur mutuuum.

10. Dico jam, primis duobus modis, justum est pactum, etiam si illud in eas, quia prævides minus, vel magis valiturum frumentum. Ratio est, quia Dominus habet Jus, tum ad illas suas mensuras absolute, tum ad easdem juxta pretium præsens sui frumenti, ergo, vel secundum mensuras, vel secundum pretium poterit pacisci. Ita Sanctarelli. e

At in tertio modo ex prædictis, Dico, nisi ad sit alius titulus damni emergentis, vel lucri cessantis, esse pactum injustum. Ratio est, quia tu non mutuas, nec mutuate justè potes, secundum valorem futurum non existentem nunc; ad illum enim nullum Jus habes.

Q 99 2

Deni-

c Sor. lib. 6
qu. 1. art. 2
d Molin. d.
311. nu. 2.

e P. Sanctarelli in
manusc.
de contras.
Mutui c. 6
du. 4. quod
ap. me habeo.

Denique in quarto modo idem dico, quando ideo ejusmodi pactum absolute fiat, quia praevidetur pretium fore augendum; nam securus esset, si par sit periculum, quod crescat, vel decrescat; tunc enim non erit Usura, sed ludus fortis, & erit similis primo modo jam allato.

11. Ex dictis colligi potest, an justè pacificaris, ut, te dante rem veterem, v. gr. frumentum, vel vinum vetus, obliges Mutuatarium, ut reddat novum, distinguendam enim est, ac dicendum, si hæc obligatio afferat aliquod gravamen supra Mutuum acceptum, injustum fore pactum; si non afferat, fore justum. Quoniam igitur plurius valet vinum v. gr. vetus, quam novum, cum, contra, plurius valeat frumentum novum, quàm vetus, ideo de Vino poteris (sed certè noles) dictum pactum celebrare, non verò de frumento, Pari igitur modo discurre de similibus.

12. Quod si libenter à Mutuatario reddetur novum frumentum pro veteri Mutuato, quia ipsi id sit facilius, & nullum ipsi detrimentum afferens, libenter enim novum æstate reddere juvat ex sua messe illud, quod habuit hyeme à Mutuante, non erit illicitum, si præcedat pactum de reddendo frumento novo, quia tunc nullum gravamen, ut supponimus, sit mutuatario. *a* Lege Molinam loquentem de re simili, id est, de reddente libere, & sine proprio detrimento pecuniam auream Mutuanti æream nec omittas nostrum *b* Decalogum.

a Molin. d. 312. n. 12.
b Lib. 8. Decal. Tr. 3. c. 8. §. 1. n. 11.

13. Denique nota, hanc negotiationem circa veterem, & novam rem posse in alia figura sine ullius usuræ periculo celebrari, si nimirum vendas nunc vinum v. gr. justo pretio currenti, & anticipato pretio item justo emas vinum, quod novum erit tempore Vindemiæ pretio tunc currenti, quod certè minus communiter erit, ut colliges ex dicendis infra, præsertim cap. 4. §. 4.

§. III.

An, & quando sit præceptum de dando Mutuo?

1. **A** Jo Primò, aliquo tandem modo adefle præceptum de dando Mutuo. Ratio præcipua est, quia est præceptum de facienda eleemosyna extremè indigenti; ergo, &

præceptum de dando Mutuo. Antecedens est certum, saltem ex ea ratione universalis, quod proximus est amandus re, & veritate, id, quod non servat, qui ei in tanta necessitate non succurrit. Consequentia probatur, quia ideo danda est proximo eleemosyna, quia obligamur ex caritate succurrere indigenti in extrema necessitate, ergo, si proximus nostro Mutuo indigebit ad suam necessitatem sublevandam, illud dare obligamur.

2. Dices. Hac doctrina posita, vel tollitur præceptum de dando Eleemosyna, vel tollitur præceptum de dando Mutuo; ergo, &c. Antecedens probatur, quia si radix harum obligationum est sublevatio indigentis, nunquam dives volet dare eleemosynam ad ejusmodi sublevationem, sed Mutuum, ergo jam tollitur de medio præceptum de dando eleemosyna. Contra, si aliquis non valet dare Mutuum, sed semper absolute, & gratis donare, cum sic melius sublevetur indigens, jam tollit præceptum de dando Mutuo. Adde, eaque posse inconveniens non tolerandum, nam Dives avarus semper diceret extremè non indigenti: *Frater, dabo tibi Mutuum, quo pacto jam sublevabo tuam indigentiam extremam, cui dicto Pauper acquiescere obligabitur, acceptando Mutuum pro tempore, quo perveniet ad pinguiorem fortunam, & sic non poterit absolute accipere quidpiam occultè, etiam in extrema necessitate, sed semper sub ratione Mutui.*

3. Respondeo. Nonnulli totum hunc discursum approbant, dicunt enim, tibi solum esse præceptum de sublevanda inopis necessitate, quocumque tandem modo subleves, sive donando, sive mutuando; sed non satisfaciunt. Dico, ergo, non tolli præceptum de dando eleemosyna, quia, quando pauper est indigens extremè cum nulla spe proxima aliquid habendi, tu non potes eligere Mutuum, sed obligaris absolute donare; & pauper ille accipere, etiam occultè, potest absolute, etiam te nolente, quia in extrema necessitate omnia sunt communia, ut *a* alibi diximus. Nec tollitur præceptum mutuandi, nam in casu, quo pauper extremè indigens spem proximam habet aliquid possidendi (præterquam spem non erit propriè, & verè in extrema necessitate.) Tu certè potes non dare Mutuum, sed potes eligere donare eleemosynam. Verum, si tunc id velis, commutabis in melius præceptum mutuandi, non verè

d Lib. 3. in Decal. Tr. 2. c. 6. §. 1.

verò omninò tolles (melius enim est donare, quam mutare) quæ profectò commutatio inconueniens nullum avertit, nam propterea num. 1. dixi esse præceptum aliquo tandem modo mutuandi, id est, saltem æquivalenter per mutuum inclusum in ipsa donatione. Ad id, quod additur jam patet ex dictis.

4. Ajo Secundo, Principes posse penurix tempore divites cogere ad mutuandum, v.g. ad mutuandum hyeme frumentum populo, reddituro æstate. Ratio est, quia divites possunt cogi tempore necessitatis ad dandam indigentibus elemosynam, ergo multò magis cogi possunt ad Mutuum subministrandum.

Adde, posse quempiam in aliquibus casibus cogi ad vendendum, vel locandum ob commune bonum, ut ex omnium sententia docet Covarr. Balthique. Ergo multò magis ad mutuandum.

CAPUT II.

De Usura, quoad eius Naturam.

§. I.

Quid sit, & quoruplex Usura?

1. **C**onnexa maximè est Usura cum Mutuo: ea enim tota fundatur in Mutuo, & sic definitur. *Est lucrum, quæsitum ex Mutuo vi Mutui.* Nota autem illud (vi Mutui) in quo consistit essentia Usuræ, ut modo notavimus capite primo, paragrapho primo numero quinto.

2. Alia autem est Mentalis, quæ, sola intentione habendi lucrum ex vi Mutui, committitur. Alia Realis, quæ re ipsa committitur, id est, accepto, re ipsa lucro.

3. Alia expressa, quæ scilicet per expressum pactum habendo lucrum fit: Alia, Tacita, quæ, per tacitum.

4. Alia Palliata, cum scilicet committitur sub Pallio alterius contractus v. g. Venditionis, Locationis, Dilationis, quam Creditor concedit suo debitori, &c. Alia Clara, cum scilicet sine ullo involuero manifestè lucrum quis petit ex vi Mutui. Palliatam vocamus communiter Usuram virtuales, Claram verò appellamus Usuram formalem.

5. Nonnulli addunt aliam divisionem, in Usuram lucratoriam, quæ est jam dicta, in qua scilicet lucrum intenditur, vel exigitur; In Punitoriam, per quam scilicet dans Mutuum obligat Mutuatarium, ut, si non reddat Mutuum tempore præfixo, incidat in pœnam solvendi aliquid Mutuanti; In Restauratoriam, seu Compensatoriam, per quam Mutuans aliquid exigit, ut restauret, seu sibi compenset lucrum, quod ipsi cessavit, vel damnum, quod ipsi emerit, ratione dati Mutui. Cum autem nos, (ut etiam faciunt Doctores passim) de Usura loquimur, loquimur de Lucratoria; Nam Punitoria, & Restauratoria verè Usuræ non sunt, ut ex dictis patebit.

§. II.

An, & quo Jure Usura prohibita sit?

1. **I**us Civile, quod concedit, sive (ut alii melius sentiunt,) quod permittit simplicem Usuram, de qua re lege Doctores, ad Bartol. correctum est à lege Canonica in toto titulo de Usuris, & in Clementina prima eodem, & ma Trinit. alibi juxta multa Sacræ Scripturæ loca, præsertim illud Luca 6. Mutuum date, nihil inde sperantes. Usura tamen Usurarum, seu, ut vocatur à Græcis apud Lessium locò citat. Anacostimus, (id est, quando lucrum adjicitur totum, undè lucrum habitum ex Usura pariat aliud lucrum) est etiam in Jure Civili prohibita.

2. Verum enim vero, estne de fide Usuram esse illicitam? Rursus estne de fide, illam non nullo solum Jure positivo, sed etiam Jure naturæ illicitam esse?

Respondeo. Omnes conveniunt, de fide credendum, Usuram esse illicitam, idque propter loca evidentià, in quibus id definitur, in prædictis Sacris Textibus. Esse autem illicitam Jure naturæ, tamen si Bannes putet, etiam de fide esse, Salas tamen cum aliis negant; solum enim hi putant, eum, qui contrarium nunc diceret, fore non quidem Hæreticum, sed Temerarium, Etroneum, periculosum; A quibus tamen Censuris voluissent, ut etiam hi abstinerent; cum Theologi valdè laborent, (ut videre est apud Delugo, qui prædictos citat) in inveniendâ ratione, quæ id efficaciter probet.

3. Potrò ex duobus principiis ratio eiusmodi naturalis, qualiscunq; ea sit, duci consuevit. Alterum est. In Mutuo ex gratuita voluntate, & mera donatione Mutuantis transferri dominium rei Mutuatæ in dominium Mutuatarii, qui tamen remaneat obligatus reddere tantundem suo tempore. Alterum, Non posse te accipere lucrum ex re alterius, nisi ex aliquo titulo illud tibi debeat. His positis, sic formatur ratio. In Mutuo non invenitur titulus, undè lucrum supra sortem exigere possis, ergo injustè illud exiges. Antecedens probatur, quia ex priorè principio in Mutuo transfertur dominium rei Mutuatæ in Mutuatarium, ergo tota res, ejusque usus jam est Mutuatarii, licet cum obligatione tantundem reddendi; Si ergo tota res, totusque ejus usus est Mutuatarii, quodnam erit in Mutuo caput ex vi cuius lucrū accipere possis? Quare, si illud sumeres, ex re aliena contra secundum principium sumeres.

Sed hæc, responsiones ad illa fusius agitantur apud citatos. Nos, ad praxim semper collimantes, ejusmodi disputationes, non admodum ad eam necessarias, libenter prætermittamus.

4. Illud non omittendum. An semper prohibeatur Usura sub mortali, an potius in ipsa detur parvitas materiæ, & consequenter tunc committatur solum culpa venialis? Constantè assero, ipsam ex genere suo esse sub mortali veritam, adesse nihilominus parvitatē materiæ. Ratio potissima, & convincens est, quia tota ejus malitia est contra Justitiam: at hæc admittit parvitatē materiæ, ex omnibus, ut patet in furante obolum v. g. vel in inferebre damnum leve, ita Delugo. *a*

a Delugo d. 25. de Just. n. 252 b Diana p. 5. tr. 5. ref. 39.

5. Diana *b* propter Auctoritatē Alphonsi de Leone negantis, in Usura dari parvitatē materiæ, & ex eo argumento, quod, quidquid sorti accidit, Usura est, Diana, inquam, hanc rem nobis cogitandam reliquit. Sed ne amplius (oro) quis cogitet, idque propter rationem à nobis modo allatam. Respondeaturque Alphonso in hunc modum. Quidquid adjicitur sorti, esse quidem usuram, sed exiguæ materiæ, atque adeo peccatum veniale. sicuti quodlibet furtum, etiam Sacrilegum, rei Ecclesiæ in modica materia furtum est, & Sacrilegium, sed veniale.

CAPUT III.

Casus in Mutuo Usuram certò non continentes.

1. **I**N tres classes distinguo casus ad hanc tractationem de usura, pertinentes, nimirum Primò, in eos casus, qui certò usuram non continent. Secundò, in eos, qui certò continent. Tertiò, in eos, qui subcontroverfia. Incipiamus à primis in hoc capite, tractaturi de aliis separatim in capitibus subsequentibus.

§. I.

Lucrum ex Mutuo ratione gratitudinis.

1. **N**Ec peccat, nec obligationem contrahit restituendi, si mutuet, quis intendendo, immò, & habendo aliqui ex mutuatarii benevolentia, gratitudine, liberalitate, amicitia; quamvis intentionem habeat non mutuandi, si res sperata careat. Ratio est, tum, quia id non est, exigere lucrum ex vi mutui, tanquam ex Justitia, in quo consistit essentia usuræ, sed ex vi alterius tituli, quem verè adesse, supponimus; tum, quia, qui ejusmodi gratitudinem intendit, rem honestam, & rectæ rationi congruentem intendit. Nam propterea poterit Mutuatarium excitare, & rogare, ut se gratum ostendat; excitat enim ad id, quod honestum est. Ita Molina, & alii. *c. Mol. d. 305. nu. 1. de Just. lib. 2. c. 20. nu. 38.* Assertur à Molina exemplum de Mutuante pecuniam Principi ad finem, ut ab illo obtineat officium, vel dignitatem ex Principis liberalitate: is enim, quamvis principaliter officium intendat, non propterea est usurarius, est usurarius, quia non intendit ex vi Justitiæ, sed ex vi liberalitatis.

Nota, hoc (*Ex vi Justitiæ*) includi in Descriptione usuræ, ibi (*Ex vi mutui*) illud enim (*vi*) significat urgentem, & omnimodam obligationem, quæ est ipsissima obligatio Justitiæ.

2. Objicies Luca 6. dicitur *Mutuuum date, nihil inde sperantes*: & in *C. Consuluit de Usuris*, dicitur, esse usuram, dare mutuuum ex spe lucri principaliter, non verò ex spe lucri minus principaliter, ergo omnem spem, saltem principaliter intentam, excludere debemus, ne in usuram incidamus.

Respon-

Respondeo. Illicitum esse, aliquid sperare ex Mutuo, tanquam debitum ex Justitia, & quidem, etiam, si speres minus principaliter, quia adhuc committis injustitiam, cum lucrū accipias sine titulo, non verò esse illicitum, sperare aliquid, tanquam congruum ex gratitudine; illud ergo prohibetur, non hoc. Unde, quando prædictum Caput *Consultuit*, dicit, licere, sperare lucrum minus principaliter ex Mutuo, semper intelligendum ita est, ut sensus sit, licere, illud sperare, non tanquam debitum ex Justitia, sed tanquam congruum ex gratitudine, & amicitia dumtaxat, Uide omnino, quæ dicam infra cap. 4. §. 2. & cap. 5. §. quarto.

3. Duo tamen scopuli sunt in praxi diligentissime declinandi. Alter, ne fiat pactum antea, Alter, ne sit quis nimis importunus in petendo lucrum ex gratitudine. Quamvis enim pactum fiat expresse, ut lucrum detur ex gratitudine dumtaxat, & quamvis Mutuans solum utatur precibus, undè speculative non videatur, sic induci malitia usuræ, tamè quia, ut verè effugiat in iustitia, Mutuatarius ex mera, & pura libertate, & voluntate dare debet, quæ libertas facile in prædictis scopulis violatur, & infringitur, cum illud pactum antea factum, & importunæ illæ præces ostendant involuntarium, & multò magis, si Mutuatarius concipiat timorem, ne alia vice difficulter inveniatur, qui Mutuet, idè dixi, esse in praxi geminos illos scopulos solerrimè cavendos.

4. Inquires. Pecconè, & obligor ad restitutionem, Primò, si accipiam bona fide lucrum, tanquam ex gratitudine, vel simili iusto titulo, Mutuatarius tamen vere det, tanquam debitum ex Justitia? Secundò, quid, si contra, Mutuatarius det ex gratitudine, tu verò accipias ex Justitia?

5. Respondeo ad Primum, te non peccare; Quando tamen rescies Mutuatarium dedisse ex vi Justitiæ, reddere debes omnino lucrū, quod extat, vel id, in quo factus es ex eo ditior, quia tunc jam cognoscis, te titulum non habere retinendi.

6. Ad secundum, te peccasse quidem ex conscientia erronea, sed illa deposita, lucrum tutò retine, quia jam habes titulum iustum retinendi. Vtramque responsionem legere poteris apud Less. *a*

a Less. lib. 10. dub. 6.

Quid, si dubitem, an Mutuatarius dederit gratis?

Respondeo, te debere restituere, quia in dubio melior est conditio possidentis: Nunc autem verè, & civiliter possidet mutuatarius, quamvis materialiter lucrum sit apud te: sicuti, quando Lator possidet rem meam, possessio vera, & civilis est apud me, licet possessio materialis, seu, ut vocamus, naturalis, sit apud Latronem. Lelsius ibid. contra Cajetanum.

8. Prostre, hic est rejicienda falsa illa sententia Scoti, *b* & aliquorum ipsum sequentium, qui asserunt, usurarium non teneri restituere, si Mutuatio nò manifestavit suam intentionem exigendi supra sortem, quamvis peccet exigendo, sed peccare, & restituere tunc solum debere, quando id manifestavit. Ratio est, aiunt, quia, quando non manifestatur huiusmodi intentio Mutuatario, ipse Mutuatarius præsumitur dare gratis. Falsa enim verò sententia, ut falsa meritò visa est Molinæ, & aliisque. Ratio est, quia sine fundamento sic præsumitur; immò cum maximo fundamento præsumitur contrarium. Nemo enim censetur gratis donare, ut infra, cum de donatione, fufius, Deo dante, docerimus.

Præterea, si vera esset hæc sententia, sequeretur, usurarium Mentalem nunquam obligari ad restitutionem, quia eo ipso, quod sit solum mentalis, jam mutuat sine explicito pacto, & sine manifestatione suæ intentionis, & tamen *In cap. Consultuit, de Usuris*, teneri ad restitutionem Mentalem usurarium, clarè decernitur.

§. II.

Lucrum ex Mutuo ratione alicuius oneris suscepti à Mutuante.

Ratione laboris.

Med. de Cambiis

1. **P**otest à Mutuans aliquid proportionatum exigere ratione notabilis laboris, quem fortè suscipit in gratiam Mutuatarii, in parandis v. g. pecuniis, in numerando ejus magnam quantitatem, in mensurando tritico, in transportando vino ad domum Mutuatarii, &c. Ratio est, quia licitè potest quis locare laborem suum extraordinarium alteri.

2. Dixi, *proportionatum*, in hoc enim forè

labun-

labuntur nonnunquam aliqui, Usurasque palliant, dum pro parvo labore sumunt non exiguam mercedem, tunc enim, quis non videt, vel Usuram committi palliatam, vel clarum furtum? expendat igitur homo prudens, & expertus, quanti sit ejusmodi labor.

3. Dixi item, *in gratiam Mutuatarii*, quod certe ferè semper est; quando datur Mutuum. Quando enim mutuans dat mutuum tibi, in tuam gratiam numerat, mensurat, transfert in domum tuam rem mutuatam: At, quando mutuatarius reddit, discrimen invenio inter numerationem, seu mensurationem, & inter translationem. Nam, quoad translationem mutuatarius ipse debet rem transportare in locum, in quo rem habuit à Mutuante, nè scilicet mutuans ex mutuo dato damnum expensarum transportationis patiatur. Undè, si mutuans in alium locum non æquivalentem velit rem transferri, certe suis expensis facere id debet, non mutuatarii, quia tunc rem propriam in gratiam suam alio transfert. Quoad numerationem vero, vel mensurationem, cum mutuans Jus habeat, nè defraudetur in numero, vel in mensura, debet mutuatarius coram mutuante numerare, vel mensurare, & quidem propriis ipsis mutuatarii expensis. Ratio est, quia ad mutuatarium pertinet, cum reddit mutuum, scire, ne plus, vel minus reddat; Certe in decimis Ecclesie solvendis ex frumento, solent in nostris Religionibus Domini suis expensis frumentum mensurare coram eo, qui Ecclesie decimas recipit. Et merito, nam rem suam gerit Dominus, cum mensurat: nè scilicet det plus, quam debet, cum suo peccato, vide, quæ dicam *infra*.

*a Infra in
tr de Cáb.
c. 3. §. 3. n.
6.*

Rationes gravaminis extrinseci.

4. Potest secundò mutuans aliquid proportionatum accipere, si præter rem, quam dat mutuatam, aliud gravamen Mutuo extrinsecum suscipiat, mutuat v. g. tibi Petrus centum aureos hic, & suscipit onus pro te illos expendendi, in emendis tibi vestibus, vel mercibus: potest sanè aliquid proportionatum accipere ex tali gravamine. Ratio est jam dicta, quia hæc nova onera sunt pretio æstimabilia, quæ nemo obligatur gratis suscipere.

Ratione promissionis mutuandi.

5. Potest Tertio mutuans aliquid à te accipere, si se obliget ad mutuandum, quoties tu volueris, seu quoties tu pecunia indigeris. Ratio est eadem, quia id novum est gravamen. Hinc licitè Mercator aliquid lucri accipit à Principe, vel Civitate, quando se obligat ad mutuandum ipsis, quoties frumento v. g. indigerint, &c. Et ita docet *b Scotus* aliique.

*b Tel. lib. 1.
c. 38. n. 1.*

Ratione Assurationis.

6. Potest Quarto mutuans aliquid à te accipere ratione Assurationis. Ut id intelligas, vel scito, vel recolito, posse mutuatarium ad asscurandum mutuantem de dato mutuo, rogare aliquem tertium, ut fidejubeat, seu asscuret mutuantem de ejus sorte, cui tertio aliquid soluit pro tali fidejussione; aliquid, inquam, proportionatum à viro prudenti deestendum juxta pericula, quæ omnibus expensis in eo mutuo timeri possunt. Immo, quamvis Covarr. e neget pro fidejussione posse aliquid accipi, quando nullum est periculum in solutione, tamen Alii cum Navarr. *c. 3. n. 6.* affirmant, posse, quia adhuc est pretio æstimabile, sic fidejubeat: Adde, saltem moraliter, propter tot rerum mundanarum varietates, semper subesse aliquod periculum, sed certè tunc valde minus (si minus est periculum) debere esse, quod accipitur, monitione non indiget.

7. His positis, Quartum, An, sicuti Mutuatarius potest advocare pro suo fidejussore hunc tertium, dando illi proportionatam mercedem, ita licitè, & justè possit acceptare pro fidejussore suo ipsum eundem mutuantem, qui licitè possit proportionatum pretium à mutuatario accipere.

Respondeo, licitè, & justè posse, si aliud non addas. Ratio est, quia hoc, est subire novum gravamen, & sicuti justè solvi potest tertio ejusmodi merces, ita poterit solvi mutuantem.

8. Dixi, (si aliud non addas) nam si à mutuantem obligaretur mutuatarius ad eligendum pro suo Asscuratore ipsum mutuantem, injustè se gereret, quia obligaret mutuatariū ad aliquod præstandum, ad quod ex vi mutui non obligatur, quare adderet mutuatario no-

vum

vum gravamen, quæ injustitia esset manifesta. Contra prædicta videntur prima facie esse aliqui Sacri Textus, præsertim *C. Navigantis, De Usuris*, quorum explicationem lege apud DD. & breviter omnes complectentem Delugo. b

Denique adverte, multa hæc pertinentia propter connexionem casuum fore iterum dicenda c. 4. sequi.

§. III.

Lucrum in Mutuo ex damno emergente.

1. Præmittendum est pro Tironibus, quid sit damnum emergens, quid lucrum cessans. Damnum emergens dicitur illud, quod patimur in nostris bonis, quæ possidemus, eo, quod alteri illa concedimus. Quæ, si, ut tibi dem mutuos ceterum aureos, cogar ab alio eisdem ad Usuram cum meo interesse, decem v. g. aureorum, accipere. Vel, si, ut tibi mutuem frumentum v. g. cogar res meas vili pretio cum meo damno, quinque v. g. aureorum, vendere, vel hinc ad quatuor menses idem triticum pro meo victu carius cogar emere, duobus v. g. aureis amplius, dicor pati *damnum emergens*, in illis decem, quinque, duobus aureis.

2. Huic affine est lucrum cessans. Hoc enim est illud damnum, quod patimur, non quidem in bonis, quæ possidemus, sed in lucro, quod probabiliter acquireremus, si nostrum alteri non concederemus. Habeo v. g. pecuniam paratam ad emendum nunc, tempore Messis, triticum cum spe lucrandi, omnibus expensis, aureos centuta; Si tibi hanc pecuniam mutuem, quo Mutuo posito, acquirere ejusmodi lucrum non possum, cessabit mihi lucrum in aureis centum, & hoc *lucrum cessans*, appellatur. Unde vi des, lucrum cessans posse etiam vocari damnum emergens, quatenus, qui lucrum speratum non acquirit, damnum pati, dici profecto potest. In hoc paragrafo dicemus de damno emergente, dictum mox de lucro cessante.

3. Certum est apud omnes, posse Mutuatariam exigere totum illud damnum, quod ratione mutui ipsi provenit, seu emergit, nam ratio naturalis manifeste dicitur, ut nemo obligetur cum suo damno alteri Beneficium præstare. Ita passim Theologi. Unde licitum est mu-

Tamburinus de Sacramentis.

tuanti, pacisci, etiam ante mutuum datum, de hoc damno emergente à die contractus celebrati, quia justam rem deposcit.

4. Tria tamen requiruntur, nè injustitia, seu Usura intercurrat. Primum, ut mutuum sit re vera causa hujus damni, & aliter impediri damnum non possit, si enim mutuans habeat alias pecunias, seu illas facile parare queat, quibus possit damnum illud impedire, vel amicus pecuniam offerat, non poterit ex hoc capite lucrum accipere ex mutuo, quia tunc mutuum non est causa ejusmodi damni.

Secundò, ut admoneatur Mutuatarius de ejusmodi damno, seu, quod idem est, ut ab initio fiat pactum de hoc damno; nam fortasse nolet is, accipere mutuum cum eo onere.

Tertiò, ut non excedat limites valoris damni, ut ex se patet, & nos alibi diximus.

5. Duo autem damna possunt, debentque hic distingui. Alia sunt, quæ ex mutuo sequuntur mutuanti pro tempore, quo ex conventionem durat mutuum, hoc est, usque ad præfixum terminum, quo debet mutuum reddi, & de his damnis hæcenus loquuti sumus. Alia sunt, quæ sequuntur ex eodem mutuo pro tempore, quod currit post terminum prædictum, quæ alio vocabulo dicuntur damna ex mora, id est, quæ ex mora solvendi, fortè sequuntur mutuanti; De his igitur posterioribus querendum est, an, & quatenus debeant refarciri à mutuatario.

6. Debere refarciri, si de illis dictus mutuataris fuerit admonitus, vel, si pactum de ipsis præcesserit, tenent omnes, quia, ut supponimus, vera causa talium damnorum tunc patimodo est mutuataris. Requiritur tamen, ut verè, & necessariò sequantur ratione mutui. Undè, si mutuans, propter moram mutuataris in reddendo, accepit pecuniam solvendo interesse, ut suis usibus necessariis subveniret, hoc interesse, tanquam damnum emergens, debet refarciri mutuataris: At, si, ut lude-ret, vel quid simile non necessarium faceret, non debet mutuataris, quia is non obligatur, nisi ad damnum emergens, quod ipsi imputetur, ut causa: At in hoc eventu ejusmodi interesse non imputatur mutuataris, sed ipsi mutuanti.

7. Præterea requiritur, ut mutuataris potuerit in termino solvere, nam non dicitur esse in mora, si inculpabiliter solvere non potuit.

R r r

§. Quod

8. Quoad illud, quod dictum est, (si fuerit admonitus) adverte, esse controversiam inter Doctores, an, si de hoc damno Mutuanti sequuturo post moram non sit admonitus mutuarius, nec præcesserit de illo pactum; debeat nihilominus hoc resarcire dictus mutuarius.

aNavarr. Et quidem licet nonnulli a dicant, debere, quia non est necesse, a jura, ut moneatur, cum ipsa dies solutionis interpellet pro homine, ut dicitur in l. Magna Cod. de contrahenda stipulatione, tamen ego b alibi cum Azor dixi, debere admoneri quia probabilius existimavi, hanc monitionem debere præcedere; fortasse enim b Lib. 8. in Mutuarius statim solveret sortē, ne ad hoc novum damnum resarciendum obligaretur, & donec admonetur, potest præsumere, Creditorem remittere: Dies autem interpellet quidem pro homine, sed non quoad damnum hoc sequuturum, sed quoad debitum, seu sortem principalem. Excepi tamen ibi ex Sa, v. Mora nu. 2. & iterum excipio consuetudinem apud Mercatores, qui in contractu Mutui pecuniarum semper supponuntur pacisci de damno quocunque eventuro, quæ consuetudo, ubi adest, meritò servanda est.

§. IV.

Lucrum in Mutuo ex lucro cessante.

1. **D**amnum emergens debere modo jam prædicto à Mutuatario resarciri, docent omnes; non autem omnes idem docent de Lucro cessante; Nam Durandus, & alii que negant. Verum jam communis nunc est, & vera sententia affirmativa, id est, idem dici debere de Lucro cessante, quod diximus de damno emergente. Ratio fundamentalis est, quia, est etiam pretio æstimabile, me amittere lucrum, quod probabiliter sperabam: Cum ergo tu hujus jacturæ sis causa, resarcire teneris; Frustra autem citatur D. Thomas contra nos. Nam advertunt Cajetanus, d & Molina, & D. Tho. nullo modo contra nos esse: is enim, vel solum dicit lucrum, quod est in potentia remota, & non est spes illud habendi, nõ posse vendi, vel, si loquatur de lucro probabili, & in potentia proxima, solum vult, ut non vendatur ad æqualitatem, sed quanti dumtaxat ab expecto viro æstimatur spes illa probabilis lucri.

2. Sunt autem, & hic tres conditiones necessariæ, ad exigendum in Mutuo hoc lucrum cessans. Primò, ut pecunia, quam Mutuas, sit destinata negotiatiõni, secus non cessaret ratione mutui tibi lucrum. Quod, si habeas domi aliam pecuniam otiosam, hanc tamen, quam mutuas negotiatiõni destinaveras, adhuc potes, si hanc destinatam Murues, exigere lucrum cessans, quia verè ratione mutui cessat tibi ejusmodi lucrum ex hac destinata pecunia.

3. Si quis sit dubius, an negotiatiõni destinanda sit pecunia in occasionibus, quæ se fortè offerent, non potest tutum lucrum accipere, sed ad rationem dubii à prudenti viro decernendum.

4. Si quis sub conditione sic destinaverit. Vellem meas pecunias negotiatiõni exponere, sed quia adest, qui eas petir mutuas, illi do, si inquam, sic destinaverit, poteritne licitè exigere, vel pacisci de toto lucro cessante?

Quod possit, dicit Lessius, fesse opinionem f Less. de probabilem. Ratio præcipua est, quia adhuc c. 2. n. 19 mutuo re ipsa id, cujus Carentia est causa, ut c. 21. mihi esset lucrum. In praxi tamen notant aliqui Recentiores, ob periculum palliandi usuram, id non esse facile admittendum.

5. Secunda conditio est, ut admonetur de hoc onere Mutuarius eo modo, quo nuper num. 4. diximus de damno emergente. Lege Valent. g

6. Tertia conditio, ut non exigatur, h nisi T. 3. d. 1. 4. quanti æstimatur spes illa lucri, quam certè 2. o. p. 2. posse multipliciter impediri, negari non potest, deductis irem expensis, & periculis. Tertia co-

7. Laborem, quem Mutuas possidet in acquirendo lucro, quod nunc cessat ratione Mutui, non debere regulariter deduci, notant Lessius, Salas, Reginaldus, alii que quos sequitur Dicastill. i quia homines commuõiter 23. volunt potius laborare, quam otiantes nihil h Luc. lucrari. Exciperem, nisi fortè labor fuisset futurus adeò magnus, ut esset probabile, Mutuantem aliquo saltem pretio illum laborem c. 33. fuisse redempturum. i Dicastill.

Alias quasdam conditiones requirit Conradus, k quæ certè, vel non sunt necessariæ, Tr. 10. vel ad prædictas reducuntur. 2. d. 1. 2.

8. Quoniam verò spes dicta lucri est in- 178. certa, duplici modo potest initio Mutui fieri k Conrad. de dicto lucro pactum. Primò, ut tunc, deter- 9. 30. de minetur lucrum aliquod mediocre, quod, de- ductis contract.

linæ enim sufficit, quod facile potuerit esse advertentia: at Delugo requirit ipsam advertentiam.

a Lib. I. Deca. e. 3. §. 10.

7. Certè, quia culpa non est, nisi præcedat advertentia illa, quam alibi *a* explicuimus, sentiendum est cum Delugo: nisi forte Debitor prædictus negligentia graviter culpabili impediverit advertentiam futuræ inpotentiæ, nam tunc aderit negligentia graviter culpabilis, & consequenter contrahetur dicta pœna; quo fortasse respexit doctissimus Molina.

7. Secunda conditio, Ut non ponatur hæc pœna ad palliandam Usuram. Illa autem palliatur, si mutuans idem hanc pœnam ponat, quia lucrû habere vult ex ipso mutuo, quod, ut occultet, dictam pœnam obtendit, quam palliationem clarè apparet adesse, quando sciens mutuans, non posse mutuatarium solvere in tempore præfixo, adhuc hanc pœnam apponit.

9. Tertia conditio. Ut non sit immoderata, sed juxta quantitatem culpæ, secus, id quod culpam excedit, injustè corraderetur. Undè differre solutionem per biduum, vel per Hebdomadam, non æstimari culpam, saltem dignam tanta pœna, notat Delugo loc. cit. Præterea, si pars, non verò totum solvatur, diminuet certè de culpa, sed non diminuet, quando totum non solvi, æquè Mutuanti noceat, ut, si prædium non emit mutuans, quia totam summam non habuit, id quod rectè notat Bonac. *b* Nec displicet interim Pasqualigus, *a* asserens. Creditorem acceptantem solutionem partis debiti censeri, liberare Debitorè à mōra: sibi enim, eam partem acceptando, præjudicat; nam dum partem acceptat, videtur, inquit, implicite pœnam moræ, & quodcunq, interesse ratione moræ habitû remittere. Hæc Pasqualigus, quibus necessariò addendum est, nisi Creditor explicet, acceptare se partem sine præjudicio sui interesse.

Bonac. d. 3. de contract. q. 3. p. 7 v. 2. V. ex quo. c. Pasqual. senturia 4. q. 362.

10. Quoad posterius, triplex adest sententia. Nam Primò, pœnam conventionalè deberi in conscientia antè omnem Judicis condemnationem, etiam parte nõ petente, docet Felinus, Decius, alique apud Castropalaum, & Sanch. mox citandos. Ratio est, inquit, quia, quod ex contractu debetur, debetur in conscientia etiam, parte non petente, nec Judice condemnante: at hæc pœna, cum sit conventionalis, ex contractu debetur.

11. Secundò, non deberi, etiam si pars petat, nisi accedat Judicis sententia, tenet Sanchez, *d* Castropalaus, *e* alique. Ratio est, *d* *e* *f* *g* *h* *i* *j* *k* *l* *m* *n* *o* *p* *q* *r* *s* *t* *u* *v* *w* *x* *y* *z* *aa* *ab* *ac* *ad* *ae* *af* *ag* *ah* *ai* *aj* *ak* *al* *am* *an* *ao* *ap* *aq* *ar* *as* *at* *au* *av* *aw* *ax* *ay* *az* *ba* *bb* *bc* *bd* *be* *bf* *bg* *bh* *bi* *bj* *bk* *bl* *bm* *bn* *bo* *bp* *bq* *br* *bs* *bt* *bu* *bv* *bw* *bx* *by* *bz* *ca* *cb* *cc* *cd* *ce* *cf* *cg* *ch* *ci* *cj* *ck* *cl* *cm* *cn* *co* *cp* *cq* *cr* *cs* *ct* *cu* *cv* *cw* *cx* *cy* *cz* *da* *db* *dc* *dd* *de* *df* *dg* *dh* *di* *dj* *dk* *dl* *dm* *dn* *do* *dp* *dq* *dr* *ds* *dt* *du* *dv* *dw* *dx* *dy* *dz* *ea* *eb* *ec* *ed* *ee* *ef* *eg* *eh* *ei* *ej* *ek* *el* *em* *en* *eo* *ep* *eq* *er* *es* *et* *eu* *ev* *ew* *ex* *ey* *ez* *fa* *fb* *fc* *fd* *fe* *ff* *fg* *fh* *fi* *fj* *fk* *fl* *fm* *fn* *fo* *fp* *fq* *fr* *fs* *ft* *fu* *fv* *fw* *fx* *fy* *fz* *ga* *gb* *gc* *gd* *ge* *gf* *gg* *gh* *gi* *gj* *gk* *gl* *gm* *gn* *go* *gp* *gq* *gr* *gs* *gt* *gu* *gv* *gw* *gx* *gy* *gz* *ha* *hb* *hc* *hd* *he* *hf* *hg* *hh* *hi* *hj* *hk* *hl* *hm* *hn* *ho* *hp* *hq* *hr* *hs* *ht* *hu* *hv* *hw* *hx* *hy* *hz* *ia* *ib* *ic* *id* *ie* *if* *ig* *ih* *ii* *ij* *ik* *il* *im* *in* *io* *ip* *iq* *ir* *is* *it* *iu* *iv* *iw* *ix* *iy* *iz* *ja* *jb* *jc* *jd* *je* *jf* *jj* *jk* *jl* *jm* *jn* *jo* *jp* *jq* *jr* *js* *jt* *ju* *jv* *jw* *jx* *jj* *ky* *kz* *la* *lb* *lc* *ld* *le* *lf* *lg* *lh* *li* *lj* *lk* *ll* *lm* *ln* *lo* *lp* *lq* *lr* *ls* *lt* *lu* *lv* *lw* *lx* *ly* *lz* *ma* *mb* *mc* *md* *me* *mf* *mg* *mh* *mi* *mj* *mk* *ml* *mm* *mn* *mo* *mp* *mq* *mr* *ms* *mt* *mu* *mv* *mw* *mx* *my* *mz* *na* *nb* *nc* *nd* *ne* *nf* *ng* *nh* *ni* *nj* *nk* *nl* *nm* *nn* *no* *np* *nq* *nr* *ns* *nt* *nu* *nv* *nw* *nx* *ny* *nz* *oa* *ob* *oc* *od* *oe* *of* *og* *oh* *oi* *oj* *ok* *ol* *om* *on* *oo* *op* *oq* *or* *os* *ot* *ou* *ov* *ow* *ox* *oy* *oz* *pa* *pb* *pc* *pd* *pe* *pf* *pg* *ph* *pi* *pj* *pk* *pl* *pm* *pn* *po* *pp* *pq* *pr* *ps* *pt* *pu* *pv* *pw* *px* *py* *pz* *qa* *qb* *qc* *qd* *qe* *qf* *qg* *qh* *qi* *qj* *qk* *ql* *qm* *qn* *qo* *qp* *qq* *qr* *qs* *qt* *qu* *qv* *qw* *qx* *qy* *qz* *ra* *rb* *rc* *rd* *re* *rf* *rg* *rh* *ri* *rj* *rk* *rl* *rm* *rn* *ro* *rp* *rq* *rr* *rs* *rt* *ru* *rv* *rw* *rx* *ry* *rz* *sa* *sb* *sc* *sd* *se* *sf* *sg* *sh* *si* *sj* *sk* *sl* *sm* *sn* *so* *sp* *sq* *sr* *ss* *st* *su* *sv* *sw* *sx* *sy* *sz* *ta* *tb* *tc* *td* *te* *tf* *tg* *th* *ti* *tj* *tk* *tl* *tm* *tn* *to* *tp* *tq* *tr* *ts* *tt* *tu* *tv* *tw* *tx* *ty* *tz* *ua* *ub* *uc* *ud* *ue* *uf* *ug* *uh* *ui* *uj* *uk* *ul* *um* *un* *uo* *up* *uq* *ur* *us* *ut* *uu* *uv* *uw* *ux* *uy* *uz* *va* *vb* *vc* *vd* *ve* *vf* *vg* *vh* *vi* *vj* *vk* *vl* *vm* *vn* *vo* *vp* *vq* *vr* *vs* *vt* *vu* *vv* *vw* *vx* *vy* *vz* *wa* *wb* *wc* *wd* *we* *wf* *wg* *wh* *wi* *wj* *wk* *wl* *wm* *wn* *wo* *wp* *wq* *wr* *ws* *wt* *wu* *wv* *ww* *wx* *wy* *wz* *xa* *xb* *xc* *xd* *xe* *xf* *xg* *xh* *xi* *xj* *xk* *xl* *xm* *xn* *xo* *xp* *xq* *xr* *xs* *xt* *xu* *xv* *xw* *xx* *xy* *xz* *ya* *yb* *yc* *yd* *ye* *yf* *yg* *yh* *yi* *yj* *yk* *yl* *ym* *yn* *yo* *yp* *yq* *yr* *ys* *yt* *yu* *yv* *yw* *yx* *yy* *yz* *za* *zb* *zc* *zd* *ze* *zf* *zg* *zh* *zi* *zj* *zk* *zl* *zm* *zn* *zo* *zp* *zq* *zr* *zs* *zt* *zu* *zv* *zw* *zx* *zy* *zz* *aa* *ab* *ac* *ad* *ae* *af* *ag* *ah* *ai* *aj* *ak* *al* *am* *an* *ao* *ap* *aq* *ar* *as* *at* *au* *av* *aw* *ax* *ay* *az* *ba* *bb* *bc* *bd* *be* *bf* *bg* *bh* *bi* *bj* *bk* *bl* *bm* *bn* *bo* *bp* *bq* *br* *bs* *bt* *bu* *bv* *bw* *bx* *by* *bz* *ca* *cb* *cc* *cd* *ce* *cf* *cg* *ch* *ci* *cj* *ck* *cl* *cm* *cn* *co* *cp* *cq* *cr* *cs* *ct* *cu* *cv* *cw* *cx* *cy* *cz* *da* *db* *dc* *dd* *de* *df* *dg* *dh* *di* *dj* *dk* *dl* *dm* *dn* *do* *dp* *dq* *dr* *ds* *dt* *du* *dv* *dw* *dx* *dy* *dz* *ea* *eb* *ec* *ed* *ee* *ef* *eg* *eh* *ei* *ej* *ek* *el* *em* *en* *eo* *ep* *eq* *er* *es* *et* *eu* *ev* *ew* *ex* *ey* *ez* *fa* *fb* *fc* *fd* *fe* *ff* *fg* *fh* *fi* *fj* *fk* *fl* *fm* *fn* *fo* *fp* *fq* *fr* *fs* *ft* *fu* *fv* *fw* *fx* *fy* *fz* *ga* *gb* *gc* *gd* *ge* *gf* *gg* *gh* *gi* *gj* *gk* *gl* *gm* *gn* *go* *gp* *gq* *gr* *gs* *gt* *gu* *gv* *gw* *gx* *gy* *gz* *ha* *hb* *hc* *hd* *he* *hf* *hg* *hh* *hi* *hj* *hk* *hl* *hm* *hn* *ho* *hp* *hq* *hr* *hs* *ht* *hu* *hv* *hw* *hx* *hy* *hz* *ia* *ib* *ic* *id* *ie* *if* *ig* *ih* *ii* *ij* *ik* *il* *im* *in* *io* *ip* *iq* *ir* *is* *it* *iu* *iv* *iw* *ix* *iy* *iz* *ja* *jb* *jc* *jd* *je* *jf* *jj* *jk* *jl* *jm* *jn* *jo* *jp* *jq* *jr* *js* *jt* *ju* *jv* *jw* *jx* *jj* *ky* *kz* *la* *lb* *lc* *ld* *le* *lf* *lg* *lh* *li* *lj* *lk* *ll* *lm* *ln* *lo* *lp* *lq* *lr* *ls* *lt* *lu* *lv* *lw* *lx* *ly* *lz* *ma* *mb* *mc* *md* *me* *mf* *mg* *mh* *mi* *mj* *mk* *ml* *mm* *mn* *mo* *mp* *mq* *mr* *ms* *mt* *mu* *mv* *mw* *mx* *my* *mz* *na* *nb* *nc* *nd* *ne* *nf* *ng* *nh* *ni* *nj* *nk* *nl* *nm* *nn* *no* *np* *nq* *nr* *ns* *nt* *nu* *nv* *nw* *nx* *ny* *nz* *oa* *ob* *oc* *od* *oe* *of* *og* *oh* *oi* *oj* *ok* *ol* *om* *on* *oo* *op* *oq* *or* *os* *ot* *ou* *ov* *ow* *ox* *oy* *oz* *pa* *pb* *pc* *pd* *pe* *pf* *pg* *ph* *pi* *pj* *pk* *pl* *pm* *pn* *po* *pp* *pq* *pr* *ps* *pt* *pu* *pv* *pw* *px* *py* *pz* *qa* *qb* *qc* *qd* *qe* *qf* *qg* *qh* *qi* *qj* *qk* *ql* *qm* *qn* *qo* *qp* *qq* *qr* *qs* *qt* *qu* *qv* *qw* *qx* *qy* *qz* *ra* *rb* *rc* *rd* *re* *rf* *rg* *rh* *ri* *rj* *rk* *rl* *rm* *rn* *ro* *rp* *rq* *rr* *rs* *rt* *ru* *rv* *rw* *rx* *ry* *rz* *sa* *sb* *sc* *sd* *se* *sf* *sg* *sh* *si* *sj* *sk* *sl* *sm* *sn* *so* *sp* *sq* *sr* *ss* *st* *su* *sv* *sw* *sx* *sy* *sz* *ta* *tb* *tc* *td* *te* *tf* *tg* *th* *ti* *tj* *tk* *tl* *tm* *tn* *to* *tp* *tq* *tr* *ts* *tt* *tu* *tv* *tw* *tx* *ty* *tz* *ua* *ub* *uc* *ud* *ue* *uf* *ug* *uh* *ui* *uj* *uk* *ul* *um* *un* *uo* *up* *uq* *ur* *us* *ut* *uu* *uv* *uw* *ux* *uy* *uz* *va* *vb* *vc* *vd* *ve* *vf* *vg* *vh* *vi* *vj* *vk* *vl* *vm* *vn* *vo* *vp* *vq* *vr* *vs* *vt* *vu* *vv* *vw* *vx* *vy* *vz* *wa* *wb* *wc* *wd* *we* *wf* *wg* *wh* *wi* *wj* *wk* *wl* *wm* *wn* *wo* *wp* *wq* *wr* *ws* *wt* *wu* *wv* *ww* *wx* *wy* *wz* *xa* *xb* *xc* *xd* *xe* *xf* *xg* *xh* *xi* *xj* *xk* *xl* *xm* *xn* *xo* *xp* *xq* *xr* *xs* *xt* *xu* *xv* *xw* *xx* *xy* *xz* *ya* *yb* *yc* *yd* *ye* *yf* *yg* *yh* *yi* *yj* *yk* *yl* *ym* *yn* *yo* *yp* *yq* *yr* *ys* *yt* *yu* *yv* *yw* *yx* *yy* *yz* *za* *zb* *zc* *zd* *ze* *zf* *zg* *zh* *zi* *zj* *zk* *zl* *zm* *zn* *zo* *zp* *zq* *zr* *zs* *zt* *zu* *zv* *zw* *zx* *zy* *zz*

12. Tertio, deberi antè Judicis condemnationem, non tamen, antequam pars petat sentit Suar. *f* alique. Ratio est, inquit, quia hæc videtur esse intentio contrahentium, cui in foro conscientiæ standum est, ut ex una parte nolint sibi imponere onus recurrendi ad Judicem cum expensis, litibus, incertitudine eventus, &c. Et ex alia parte, nec velint se obligare, parte non petente, nisi expresse ad hoc ipsum se obligent in contractu.

13. Has duas postremas sententias, quas fuse agitatas vide apud citatos, esse utralque probabiles, non ambigo: primam vero nequaquam recipio, quia ipso usu videtur explicatum, parte non petente (adde tamen, potente petere) remitti, vel saltem differri debitum.

§. VI.

Lucrum in Mutua ratione periculi.

1. **N**on est hic sermo, an Mutuans possit periculum Mutui apud se, accepta à Mutuatario mercede, sumere, de hoc enim tractavimus modo §. 2. num. 6. sed, an idem Mutuans possit aliquid proportionatum sumere ex eo, quod videt suam pecuniam Petro v. g. Mutuatam periclitari propter dubiam fidelitatem, vel propter paupertatem, vel propter aliud, quod timetur in Petro. Vides, in casu dicti §. 2. adesse duos contractus; alterum mutui, alterum a securacionis mutui, in hoc autem casu adesse dumtaxat contractus Mutui, pro cuius periculo vult Mutuans aliquid sibi solvi.

2. Affero, posse aliquid accipi, sed proportio-

portionatum. Ira Valentia, a aliique, quamvis aliqui negent apud Delugo. *b*

Dico (proportionatum) nam aliquando est majus, aliquando minus pericula propter varias personæ mutuatarie circumstantias, propter longius, vel brevi⁹ tempus, quo Mutuum restitui debet, vel propter quid simile.

Ratio autem nostræ sententiæ ducitur ex eo, quod negari nequit, esse pretio æstimabile, & quidem extra ipsum Mutuum, quod Mutuans subeat periculum amittendi suam pecuniam, & quod idem toto anno v. gr. quo durat Mutuum, molestiam passurus sit, quam ei affert timor suam pecuniam amittendi: Hujus autem periculi timorem esse extra Mutuum, patet, quia ab illo separari potest. Nam, si Mutuum dem homini fidelissimo, certoque, ac tuto pignore apud me deposito, quo pacto certitudinem habeam, quod Mutuum non sit amissurus, adhuc constat Mutuum, & tamen nullum odoratur periculum amissionis.

Confirmatur, quia, si tibi locem, vel commodem Equum, vel Domum, probabiliter timens, ne apud te hominem socordem, & dubiæ fidei deteriora illa fiant, vel amittantur, possum aliquid accipere, seu exigere, propter periculum, quod in tui gratiam subeo, ergo & in casu nostro.

3. Hanc vides Primò, quando apud te certum pignus habuisti pro assecuratione tui Mutui, vel fidelissimum fidei jussorem, te non posse, ex hoc capite periculi, aliquid sumere, quia tunc, cum periculum nullum subesse, suppanatur, molestiam non patieris, ergo illius tolerantiam vendere non poteris.

4. Vides Secundò, etiam si deinde suo præfixo tempore totum Mutuum integrè tibi solvatur, posse nihilominus dictum aliquod proportionatum à te exigere, & retineri. Ratio est, quia hoc exigis ratione gravaminis, quod jam certò suscepisti, tolerando per annum illud periculum, & timorem amittendi Mutuum.

5. Objicies. Si ratione periculi, & metus liceret ex Mutuo aliquid accipere, is qui est meticulosior posse plus accipere, quia major molestia, quam is patitur, majorem mercedem meretur: at id videtur fallum, ergo & id unde sequitur.

Respondet. Communiter à Doctoribus negari solet sequela majoris, nam timor, a-

junt, debet niti, aliqua ratione probabili, ita ut quilibet vir prudens, attenta qualitate Mutuatarii, cæterisque adjunctis, probabiliter queat dubitare ejusmodi periculum non recuperandi Mutuum: Quare, si verè non adest, sed adest solum falsa apprehensio Mutuantis, non erit satis ad aliquid exigendum: sicuti in Matrimonio, metus ex falsa apprehensione contractus, non est satis ad ipsum invalidandum, ex *d Sanch.*

6. Dixi, (*Communiter à Doctoribus negari*) nam inclinatur Delugo loco citato, (sed timidè relinquens aliorum judicio) posse, etiam tum aliquid accipere, quia, quidquid sit, (ait) in contractu Matrimonii, pro cujus invaliditate potuit ob suas peculiare rationes requiri à Jure metum ex re ipsa, non autem ex falsa apprehensione conceptum, de qua re alibi disputatur; in nostro certè casu, videtur esse satis, hunc metum hominis pusillanimitatis, quia jam in homine adest major molestia animi, quam majori pretio vendere is possit, si autem enim adest in Claudio major molestia ambulandi, quam adsit in homine robusto, licet, ex vitio, & infirmitate procedens quam certè majorem molestiam, si in tui gratiam claudus subeat, poterit aliquid plus exigere, quam exigat is, qui nullam, vel satis minorem molestiam in ambulando sentiret, ita in casu nostro. Hæc ex Delugo.

§. VII.

Lucrum in Mutuo ex Contractu innominato.
Do, ut des.

1. **N**umero tibi centum aureos, ea lege, ut, si ego moriar infra decem annos, tu nihil mihi, vel meis hæredibus reddere obligeris: si autem vixero, reddere tenearis alios centum, atque adeò ducentos aureos, nimirum, decem pro singulis annis præcedentibus: licitus ne est hic Contractus?

2. Respondeo, esse licitum; sed adverto, hunc non esse contractum Mutui.

Quod sit licitus, probatur, quia est par periculum amittendi, & lucrandi, atque adeò est contractus ludi sortis, qui per omnes est licitus.

Quod non sit contractus Mutui, patet; nam præter cæteras rationes, Mutuum debet in omnem eventum restitui, quamvis fortuito.

tuito pereat. Sed in casu de quo loquimur, si ego ante decimum annum moriar, tu potes illos centum sine scrupulo retinere, ergo hic non est contractus Mutui.

3. Potius ergo erit, ut dictum est in titulo, contractus innominatus, Do, ut des. De eo tamen hic agere volui, quia Sylvester, & alique dicunt, hunc contractum esse Usurarium, quia tunc (ajunt) si ego, non moreretur, exigere lucrum ex mutuo. Verum, ut jam dictum est, nec exigere lucrum ex mutuo, quia hoc non est mutuum, nec exigere, injuste, quia ex ludo sortis exigere.

a Silv. V. Usura 3. qu. 36. & 37. Armil. V. Usur. n. 36 & 37. Ang. V. Usura 1. n. 42. & 43.

§. VIII

Exigere in Mutuo id, quod debetur ex Justitia, vel ex Caritate.

1. PRIMò. Debes certò ex Justitia mihi centum: ego tibi mutuo alia centum, sed exigo ex pacto, ut reddas illa centum, quæ mihi alias ex Justitia debes.

Secundò. Debes certò, ex Caritate mederi, vel adjuvare pauperem in extrema necessitate, ego tibi mutuo decem cum pacto, ut medearis, vel adjuves dictum pauperem: licitè hæc exigo?

2. Respondeo ad primum, affirmativè, quia non exigo ex vi Mutui, sed ex vi Justitiæ extra Mutuum. Ad Secundum, negativè, quia non exigo ex vi Mutui, sed ex vi Justitiæ extra Mutuum. Ad Secundum, negativè, quia non exigo ex vi Mutui, sed ex vi Justitiæ extra Mutuum. Antequam obligatus fuisset ex Caritate. Sed affirmativè, id est, licitè me gerere, responderet Molina, & meritò, quia, cum adsit obligatio ex Caritate parum addit, qui insuper addit obligationem ex Justitia, unde sic non videtur moraliter superaddi novum gravamen.

b Pet. Navarr. lib. 3. c. 2. n. 351. c. Molin. lib. 4. n. 309.

3. Dictum est autem (debes certò) nam, si dubiè debeas, negativè in utroque casu respondendum est, quia clara est injustitia, velle certò, quod dubiè tibi debetur.

4. Quid si probabiliter debeas? Respondeo Caramuel affirmativè responderet. At hæc sententia difficillima mihi est creditu; quia sic facis certum debitum, quod erat solum sub probabilitate, & me privas eo jure, quo poteram meam probabilitatem apud Judices uti; quo pacto fortasse vincerem, nihilque tibi essem traditurus. Id quod certè pretio non parvo æstimabile esse, negabit nemo.

d Caram. in Theol. Morali lib. 2. d. 14. casu 4. n. 731.

4. Contra. Ego mutuans v. gr. debeo Equum, vel damnum, quod tibi intuli in fama, honore, rebus tuis, licitè, & justè possum tibi mutuari cum pacto, ut hæc omnino remittas? Id enim, etiam hic, est resolvendum propter connexionem materie.

Respondeo, esse nimis manifestum, non posse, quia peterem plus quam mihi debetur ex Mutuo: remissio enim prædictorum est nimis manifestè pretio æstimabile.

5. Quid de pœna, quam mutuans tibi ob aliquam rationem forte debebit post sententiam Judicis, potestne is licite tibi mutuari pecuniam cum pacto, ut illam pœnam remittas ante dictam sententiam, quando ipse certe nondum obligatur ad illam subeundam?

Respondeo, non posse, & nam licet tunc non sit debita hujusmodi pœna proxime, est tamen remote debita, cum Mutuatarius habeat Jus accusandi mutuante; quare mutuans peteret lucrum ex mutuo, si peteret remissionem illius, quæ certe remissio non parvi æstimatur apud homines.

6. Quid denique de vindicta, quam mutuans timer, ne Mutuatarius in aliquo forte offensus, sumat de ipso mutuante? potestne mutuans mutuari pecuniam cum pacto, ut Mutuatarius ab illa vindicta desistat?

Respondeo. Ut desistat à vindicta injusta, vel injusto modo intenta, talis esset vindicta, quæ fieri debet auctoritate publica, & ipse Mutuatarius intenderet facere auctoritate privata, poterit licite. Idem dicitur de desistat ab odio. At, ut desistat à vindicta, seu satisfactione justa, & ab illa satisfactione, quam juste potest implorare ab auctoritate publica, non poterit licite. Ratio est, quia ibi peteret, si Mutuatario novum gravamen: hic verò securus. Ita f. Navarr.

7. Hic tamen recolendum est, quod dixi superius de requirente gratitudinem; nam inde colliges, in rigore non esse illicita hæc, quæ in hoc paragrapho dicta sunt, peti, tantum ex gratitudine, & amicitia. An verò possit fieri pactum, ut, dum ego tibi beneficium mutui impendo, tu impendas Beneficium hoc remissionis, quamvis semper ex congruentia; dicam infra. b

§. IX. Lu-

c. Ang. V. Usura 1. ex Mal. 307. Luff. 2. 10. d. 1. 12. f. Navarr. c. 17. in man. n. 239. Cujuslib. summa 7. Usura. 1. casu 3. f. Navarr. c. 1. q. 11. g. Summa. 5. 6. 1. h. Infrac. 4. §. 2. m. 1. c. 1. q. 1. 1. 4.

*a Delugo
d. 2. §. de
Iust. nu.
195.*

Dixi ex *Filiacio*, nam Delugo *propen-*
der ad dicendum, (licet denique se remittat
intentioni Mutuantium, & consuetudini)
propendet, inquam, ad dicendum, quando
bona fide Ministri Montis exigunt tria verbi
gratia pro centum, putantes hoc sufficere, pos-
se id, quod fortè superest, retineri absolute
pro Monte: sicuti, si fortè non sufficerent, ip-
se Mons damnus pateretur, nec à Mutuata-
riis illud refarciendum postularet: tunc e-
nim, id est, initio Mutui, fuit par utriusque,
Montis scilicet, & Mutuatarii periculum, si-
cuti supra in simili dictum est de ludo for-
tis, ergo eorundem erit, siue emolumentum,
siue detrimentum.

C A P U T IV.

Casus in Mutuo Usuram certò con-
tinentes.

§. I.

*Exigere in Mutuo benevolentiam ex
Iustitia.*

1. **C**um possim, ut capite præcedente §.
secundo diximus, à Mutuatario ex-
igere gratitudinem, benevolentiam,
Amorem, quæro hic, an possim hæc exigere
quasi debita ex Iustitia.

2. Respondeo, nequaquam, sed solum, si-
cuti ibi diximus, tanquam congruentia, &
cum libertate Mutuatarii. Ratio est manife-
sta, quia, si exigeres amorem ex Iustitia, exi-
geres plus quàm tibi à Mutuatario debetur,
ab ipso enim debetur tantummodo ex con-
yenientia. Lege Valentiam, *b*

*b Valent.
To. 3. disp.
5 q. 2. p. 2*

§. II.

*Exigere tanquam ex Iustitia in Mutuo obliga-
tionem remutuandi, siue iudicandi, vendendi,
Agros colendi, &c.*

1. **S**i quis Mutuet alteri cum pacto, ut Mu-
tuatarius teneatur remutuare Mutuanti,
quando is indigerit.

2. Si cum pacto, ut Mutuatarius mihi, in
aliquo negotio, vel alteri meo amico fideju-
beat.

3. Si cum pacto, ut idem Mutuatarius ali-
quod iter suscipiat, vel aliquod opus in me-
um obsequium faciat, puta, medendi, docen-
di, vendendi, advocandi, agros meos suo tem-
pore colendi, &c.

4. Si cum pacto, ut idem conferat mihi
Mutuanti, vel amico aliquod officium tem-
porale, vel aliquod Beneficium Ecclesiasti-
cum.

5. Si cum pacto, ut idem Mutuatarius ex-
hibeat mihi Mutuanti, vel alteri munus, quod
vocant à lingua, quale est alloqui Principem,
Judicem, &c. Vel ab obsequio, quale est co-
mitari me Mutuantem, vel meam uxorem, fi-
lios, &c. Vel à manu, quale est aliquid mihi
Mutuanti, vel suis elargiri.

6. Si cum pacto, ut ipse Mutuatarius fre-
quenter officinam, vel scholam, vel Molen-
dinum Mutuantis.

7. Si quis, inquam, cum aliquo ex his pa-
ctis, ea ex Iustitia requirendo, mutuet, Usu-
rarius clarè est. Ratio ducitur ex dictis, quia
hæc sunt gravamina ultra, seu præter mu-
tuum, suntque obligationes civiles, sanè pre-
tio æstimabiles. Hæc sparsim habes apud Do-
ctores, apud quos invenes, an officium tem-
porale, & Beneficium Ecclesiasticum, si sic
acquiruntur, validè acquirantur? & an sal-
tem sint renuntianda; & denique, an fructus
ex illis percepti sint restituendi? præsertim in
Beneficio Ecclesiastico, ubi, sic, interveniret
Simonia, quæ omnem collationem invalidat
cum onere restituendi. Hæc autem solum
in nullo, nam cæterum pertinent ad alias mat-
rias.

8. Dixi tamen (requirendo ex Iustitia)
nam, si solum, & sincerè sine pallio Usuræ
hæc requirantur, immò, & ad illa excitet Mu-
tuans Mutuatarium, tanquam rememorando
id, quod de jure naturæ est, nempe congruen-
tiam ex gratitudine, non erit Usura, ut ex præ-
ced. §. constat.

9. Huc pertinet sequens contrahendi mo-
dus, quo sic dicas: *Mutuabo interim, dum fre-
quentabis meum Molendinum, vel quid simile
facies: at, quando desieris hæc præstare, tenearis
mihi Mutuum reddere.* Quæro enim, an hæc sit
Usura?

Respondeo. Molina, c & Less. d aliique, li-
cet fateantur, periculum maximum esse, ne
illa pallietur, tamen in rigore, si sine furo,
& fallacia fiat, Usuram non esse, putant.

Ratio

Ratio est, quia nihil sic requiritur, tanquam ex Justitia.

10. Confirmant Primò, Nam sic, nullum onus Mutuatario imponitur, nec ei libertas adimitur, sed potestati ejus relinquitur, si velit, vel nolit, meum Molendinum v. g. frequentare.

11. Confirmant Secundò, quia licite possum desinere tibi Beneficium conferre, quando tu mihi desinis benefacere, nec ulla est injustitia in me, si nolim perseverare in Beneficio mutuandi, quando tu recusas mihi aliud conferre Beneficium: tunc enim merito possum, te, tanquam ingratum, excludere, & gratitudinem, tanquam conditionem, requirere, non tanquam pretium. Sed huic doctrinæ ne acquiescas, sicuti nec acquiescam ego c. s. §. 4. nu. 4.

§. III.

Exigere in Mutuo obligationem reddendi pecuniam in frumento, &c. ubi remissivè de contractu ad Metam.

1. Rustico mutuavi pecuniam, cum pacto, ut teneretur eam solvere tempore Messis, in frumento, oleo, vino, aliisve fructibus, justo quidem precio, puta, quo tunc hi fructus valebunt, summe Usurarius? Respondeo, affirmative, a quia addis novum gravamen, mutuam enim pecuniam requirit, ut solvatur pecunia, tu verò obligas, ut detur frumentum, &c.

2. Objicies. At hic modus contrahendi est valde frequens in utraque Sicilia.

Respondeo. Nego, hunc modum esse in Sicilia frequentem. Ajo enim alium contractum esse illum, qui in Sicilia frequens est, quique vocatur, *Contractus ad Metam*, quo scilicet aliquis emit nunc hyeme frumentum, quod tunc aestate consignandum, eo pretio, quod tunc determinabitur à Magistratu, de quo contractu per aliam occasionem nos habebimus egimus. Unde hic advertis id, quod nimis læpè notant Doctores, & iterum ego mox notabo §. 4. à num. 11. eandem negotiationem, quæ Usurario fit modo, posse alio modo ab usura omnino liberari. Id, quod patet in negotiatione, de qua loquimur; Nam, si mutuas pecuniam, cum pacto, ut tibi restitatur frumentum, qui est casus

Tamburinus de Sacramentis.

propositus num. 1. est usura propter rationem dictam, at si eandem pecuniam non mutues, sed rustico solvas in pretium frumenti, quod tibi vendit, consignandum suo tempore, juxta leges dicti contractus ad Metam, usura non est, sed licitum lucrum, de quo contractu, ut dixi, à nobis pluribus loco citato disputatum est.

§. IV.

Exigere in Mutuo obligationem exigendi debita Mutuanti, vel obligationem acceptandi, vel solvendi partem debiti in alia re vel similitum.

1. Si alteri mutues cum pacto, ut isteneatur cum suo notabili opere, ac labore exigere à tuo aliquo debitore id, quod ejusmodi debitor debet, usura est, & multò magis, si cogas Mutuatum, ut id faciat cum suis expensis.

2. Si cum pacto, ut Mutuarius partem Mutui accipiat in pecunia, & alteram in debito, quod difficile recuperari potest, usura est.

3. Si mutues v. g. centum, cum pacto, ut Mutuarius quinquaginta accipiat in pecunia, & quinquaginta in alia merce, v. g. Vino, Frumento, Vestè, & simili non facilè vendenda, Usura est.

4. Si mutues hic Panormi, Vinum, Oleum, &c. cum pacto, ut reddas alibi v. g. contractibus Neapoli, ubi æqualiter valet, sed transportatio tibi sit gravaminis, usura est.

5. Si mutues vinum, oleum, &c. hic in man. c. Panormi cum pacto, ut reddas alibi, ubi pluris valet, multo magis usura est. Quod si Mutuarius indigeret frumento in alio loco, & tu illud frumentum, quod ibi fortasse habes, mutuares ibidem, cum pacto, ut hic redderet, excusaberis ab usura, quia tunc perinde est, ac si tu illud frumentum illuc transportares in commodum Mutuarii, & ille inde transportaret huc in tui commodum, atque adeo esset æqualis commutatio gravaminum.

6. Si mutues vinum, v. g. cum pacto, ut tibi reddatur vinum Chium, vinum Falernum, vel etiam vinum ejusdem qualitatis, sed determinatè hujus Regionis, & non alterius, quod parare difficile sit, Mutuanti, Usura est.

7. Si mutues cum pacto, ut, quod Mutuarius debet tibi post annum, reddat nunc, vel post sex v. g. menses, Usura est. De hoc dicam aliquid aliud separatim, mox §. 7.

8. Si mutues cum pacto, ut quod tibi debeo disjunctivè v. g. vel Vinum, vel frumentum, vel pecuniam, teneat dare determinatè in Vino v. g. vel determinatè in frumento, &c. Usura est.

9. Horum omnium, & similium ratio est eadem toties dicta, quia sic gravamen novum imponitur Mutuario.

10. Semper tamen adverte duo. Primò, non esse usuram, si Mutuarius hæc præster voluntariè, & non passivè, sed verè ex gratitudine, vel ex eo, quod ipsi difficile non est, nec damnosum, ut supra notavimus.

11. Secundò, multa ex his posse, mutara forma contrahendi, liberari ab usura, videlicet, si non celebretur contractus mutui, sed contractus emptionis, vel locationis, vel similis, ut dictum item paulò superius est. Certè, si mutues cum pacto, ut quis tuos agros conducere obligetur, usuram ex dictis contrahes, quia addis novum hoc gravamen: at, si idem conducat tuos eosdem agros per contractum conductionis, & locationis, deinde verò tu eidem mutues summam aliquam pecuniæ, qua is possit boves parare, rusticos alere, cæterosque sumptus expedire eisdem agris necessarios, Usurarius non eris, esto, non inritus fuisses hunc secundum contractum, nisi præcessisset prior conductionis, & locationis. Ratio est, quia sic Beneficium facis illi conductori, non verò gravamen addis mutuo: nam ille liber remanet, & potest, si velit ab altero pecuniam pro suis agris mutuam petere, ut supponimus.

Atque hoc pacto intelligendi sunt Doctores Molina, *a* & Navarra, *b* quando concedunt, posse, te dare mutuum ad agros tuos colendos.

12. Rursus, duobus modis potest alicui anticipato dari pecunia. Primò, eam mutuando sub aliqua ex præcedentibus obligationibus, & hoc pacto esse usuram, jam definitum est.

13. Secundò, non quidem mutuando, sed ineundo contractum locationis, & conductionis operæ, & laboris, te solvente

pretium anticipato. Vis v. g. seu conductis operam Rustici, Medici, Advocati ad tuum colendum agrum, ad tuam sanitatem procurandam, ad tuas lites patrocinandas, idque sub certa mercede, quam illis, ipso initio initii contractus, solvis. Sanè hoc non est usuram exercere, seu licitè negotiari, immò prædictis benefacere.

De Mutuo Vini, vel Frumenti veteris cum pacto, ut reddatur novum, satis supra diximus cap. 2. §. 2.

§. V.

Pro voluntate mutuandi, an accipi aliquid possit?

1. **N**ihil potest ex hac voluntate supra fortem accipi, si jocari nolumus; nam voluntas hæc imbitur in muruo.

Si enim mutuas, certè mutuare vis. Sicuti ergo, si vendas rem tuam, non potes ex voluntate vendendi aliquid accipere ex Delugo, *c* ita, si mutues. Et profectò claris & Delugo injustitiis aperiretur via, si quis ita posset *d. 25. h. vendere: Ego, quia vendere volo meam domum, suff. n. qua pretio justo rigorofo valet v. g. centum aureis, exigam à te centum aureos pro domo, & decem pro voluntate vendendi.* Ineptè sanè; tu enim non obligaris quidem vendere, sed posito, quod sive oratus, sive spontè vendere velis, non potes exigere, nisi quantum ipsa res tua valet. Ita in casu nostro, &c.

§. VI.

An pro commoditate Mutui aliquid possit exigere?

1. **V**T distinctè id intelligas, debes distinguere commoditatem, quæ ex accepto mutuo provenit Mutuario, à commoditate, quæ ex eodem dato mutuo se privat mutuans.

2. Si de priorè commoditate loquaris, manifestum est, ut notat Delugo, *a* te non posse aliquid accipere, quia commoditas alterius *l. 1.* non est tua, ergo illam vendere non potes: secus, panem pretii duorum obolorum posses vendere, quanti valet vita hominis, quam panis conservat amenti.

3. Si de posteriorè, major est ratio dubitandi

tandi. Nihilominus, nec illam vendere potes, quia in dando mutuo, per quod fit Beneficium Mutuatario, semper involvitur aliqua commoditas ipsi donata à Mutuante, & consequenter aliqua incommoditas à Mutuante suscepta.

4. Quod si magna, & extraordinaria esset ejusmodi Mutuantis commoditas, qua se ipse privat, certè tunc vendi posset, quia ille excessus esset pretio æstimabilis supra rationem mutui, & reduceretur, sive ad caput molestia, de qua cap. 3. §. sexto dictum est, & iterum dicitur cap. 5. §. 3. sive ad damnum emergens, &c.

§. VII.

An pro dilatione redditionis Mutui, aliquid exigi possit?

1. Debebam Petro, ex mutuo mihi ab ipso concessio, ducentos aureos, reddendos hinc ad duos annos: paciscor ergo cum illo, ut in fine secundi anni solvam eidem Petro centum, ea lege, ut pro aliis centum det dilationem mihi usque ad finem tertii anni: estne Usura?

Respondeo. Est, sive Usura, sive Injustitia; hoc enim modo aggravas Creditorem, ut expectet usque ad tertium annum, ad quod non obligatur.

2. Dices. Si dicta dilatio est cum dicto pacto Usura, ergo esset etiam Usura, vel certè injustitia, quando Ministri Principum, seu cujuscuque Domini à debitoribus Principis, vel Domini aliquid accipiunt, ut eosdem debitores expectent ultra tempus præfixum.

Respondeo. Concedo sequelam, hoc enim sine dubio delictum est, ut habet Delugo, a d. 25. de quia, pretio accepto, concedunt debitoribus d. 25. de dilationem, quam dare non possunt, in damnum Domini, in cujus præjudicium fit dilatio Mol. tio. Lege eundem distinctius de hac dilatione, & similibus horum Ministrorum negotiationibus agentem, de quibus etiam nos b Lib. 8. inegimus b suo loco.

3. Quod si contractus num. 1. allatus fiat d. 27. §. 8. alio modo, sic: Ex Mutuo tibi debeo ducentum post duos annos: Paciscor ergo nunc dare centum post primum annum; modo tu pro aliis centum expectes annum alium, nempe usque ad tertium,

non c esset Usura, ut superius docuimus, c Caram. nam esset compensatio gravaminum, esset lib. 2. The- que contractus innominatus, quo das tuum ol. mor. d. gravamen reddendi illa centum post annum, 14. no. cum potuisses post duos, ut Petrus det suum 748. cujus gravamen expectandi pro aliis centum, usque ad tertium annum, cum potuisset exigere verba ex- cribit dia- post annum secundum. nap. 9. Tr. 6. Ref. 24.

4. Alium modum effugiendi Usuram, in hoc casu, relinquendo contractum Mutui, affert Delugo loco cit. num. 57. si nimirum dicta dilatio, & solutio fiant voluntariè cum libertate utriusque; sed certè erit sic grave periculum palliandi Usuram, quod periculum videbis clarius postquam legeris ea, quæ afferam inferius c. 5. §. 4.

CAPUT V.

Casus in Mutuo Usuram sub dubio continentes.

§. I.

Bona fides an licitum lucrum ex Mutuo reddat?

1. Edi tibi mutuos centum cum pacto, ut post annum reddeas centum, & decem, ignorans invincibiliter, hanc esse Usuram: putabam enim, posse id juste fieri, bonaque omnino fide processu, si enim Usuram agnovissem, alium tecum, vel cum alio contractam celebrassem, nempe contractum veri Cambii, Censuum, f Lib. 1. in Emptionis fructum anticipato, (quem contractum ad Metam paulò superius appellavi- mus) vel similem: quo contractu justo, omnibus expensis, lucratus aureos decem supra meam sortem fuisset, licitène ejusmodi decem aureos à te possum exigere? d. 25. de Inst. sec. 9.

2. Respondeo. Certè dubia res est hæc. Lessius d tamen probabile putat, justè posse, quando Mutuans expressit, se velle contra- here omni meliori modo; quo potest. Sã 47. §. 1. 3. verò e absolute concedit. Quoniam verò idem Lessius ibidem advertit, non facile practicè id esse usurpandum, ideo nobis ad Tanerius praxim semper intentis, hanc difficultatem 2. 2. d. 5p. innuisse, sufficiat, quam nihilominus alibi f 4 q. 7. examinavimus late, & poterit legi Lessius dub. 3. nu. 99. loco citato, aliique g.

Sss 2

§. II.

c Delug. d. 25. h. Inst. nu. 10.

d Less. lib. 2. c. 20. n. 105. c Sã V. V. sura nu. 8. f Lib. 1. in Decal. Tr. 3. c. 8. §. 3. à nu. 21. g Delugo d. 25. de Inst. sec. 9. Diana p. 1. Tr. de con- tract. Ref. 47. §. 1. 3. Tr. 5. mis- cel. ref. 92. Tanerius 2. 2. d. 5p. 4 q. 7. dub. 3. nu. 99.

§. II.

Promissio non repetendi Mutuum, an licitum reddas lucrum?

3. **D**O tibi mutuos centum, & me obligo, eos non repetere per unum, per duos, per decem annos, possumne licite aliquod proportionatum accipere propter hanc solam obligationem?

Respondeo. Negatur communiter, & sententiam affirmantem vocant nonnulli novam, inauditam, falsissimam, periculosam in fide, & aperientem viam Usuris. Lessius a tamen licet negantem sententiam excipiat, affirmantem tamen ait videri alicui non improbabilem.

2. Dubia igitur res est. Quoniam ergo eam affirmantem nolumus in praxi deducere, nobis utile non est, eam fusius prosequi, ut in simili diximus paragrapho precedente, *h Lib. 8. in* prosequuti tamen alibi sumus *b pluribus, & Decal. Tr.* videri apud Doctores *c potest.*

3. c. 8.

200 §. 5.

Less. l. c.

Delug. l. c. Molestia, quam subit Mutuans ex privatione sua pecunia, an licitum reddas lucrum ex Mutuo?

sec. 3. A-

rag. 22. q.

38. ar. 1.

Dicasil. li. 1.

2. de lust.

17. 10.

disp. 2.

d Caram.

lib. 2.

Theolog.

mor. d. 14.

n. 362.

Duplex in re nostra distingui debet molestia. Altera, quæ sumitur ex periculo, quod subit mea pecunia dum tibi non certe fidelissimo, eam concedo mutuatam: & de hac nuper locuti sumus cap. 3. §. 6. Altera, quæ sumitur ex absentia pecuniarum mutuatæ, est enim (ait *d Caramuel.*) aliquod solatium videre in Arca suam pecuniam, ergo molestia erit carentia hujus solatii, De hac loquimur in præsentia, & quaerimus, an pro illa, quam Mutuans subit in gratiam Mutuatarii, aliquod lucrum possit exigere?

2. Incerta res est, quis ex una parte aperiretur ampla via ad Usuras, at ex alia videtur adesse hæc molestia in Mutuante, atque adeo vendi eam ab ipso posse, quando illa verè adest. Quod confirmari posset, quia non invenitur in omni Mutuo. Verum iterum dico, esse rem incertam, & propterea in praxim non deducendam, præcipue ex eo capite, de quo

e alibi dixi, quia hincmodi molestia apud homines non venit in considerationem, unde, nec materia esse lucri debet. Loge *Dicasil. f. 6.*

Confirmatur. Nam, si tuta pecunia est longè à te distans v. grat. apud Trapezitam, parvum, ne dicam nullum, erit solarium, quod ab ipsius præsentia capere possis, ergo illud vendere non potes.

§. IV.

Non petere redditionem Mutui, dum Mutuatarius aliquid pro me facit.

Dixi capite 4. §. 4. num. 9. sequens, vel simile Mutuum, licite in rigore celebrari, per Molinam, & Lessium, posse. Mutuo Petro mille aureos, usque ad tempus, quo ipse frequentabit meum Molendinum, licite ergo etiam per eisdem erit hoc sequens mutuum. Eidem Petro mutuo mille aureos, usque ad tempus, quo ipse singulis mensibus donet ex liberalitate mihi duos aureos v. grat. Quando autem non donabit, volo, ut reddat mihi meos mille aureos. Vides? non peto illos aureos duos, ut pretium mutui, quod mutuum certè gratis concedo, sed volo experiri beneficentiam, & gratitudinem Mutuatarii, & volo, illum esse terminum mutui, qui est terminus ejus liberalitatis. Inquiri ergo, an id sine serupulo in praxi deduci possit?

2. Respondet *g Salas, & Delugo, h licere* te sic mutuum celebrare, quia, hoc modo, tu solum vis repetere suum mutuum, quando cessabit beneficentia Mutuatarii, quod non est illicitum, ajunt, quia præfigere terminum suo mutuo, licitum est cuilibet: & ex alia parte Petrus non cogitur dare illos duos ex debito, sed ex liberalitate, quando voluerit per illos aureos tuam benevolentiam conciliare. Suppone tamen semper gravamen, quod imponitur Mutuatario esse judicio prudentis juxta regulas gratitudinis æquale gravamini, quod mutuans subit mutuum non repetendi, ut scilicet sic nihil occultè contra Justitiam intendant, sed gravamina justè compensentur.

3. Neque sic omne lucrum ex mutuo justificari posse, dicunt, dum Mutuans possit

tempor

semper petere lucrum ex mutuo, non tanquam debitum, sed, ut experiretur benevolentiam, & gratitudinem Mutuatarii: nam respondent duplici modo formati posse casum. Primò, relinquendo libertatem, tum in Mutuante, tum in Mutuatio, & tunc dicunt non committi Usuram, quia, ut supra, dicto cap. 4. §. 2. dixerunt Molina, & Lessius, Condicio est hæc, sub qua datur mutuum, non pretium mutui. Secundò, posset id fieri, non relinquendo Mutuatum in sua libertate, sed obligando, ut omnino det aliquid propter mutuum, sicut in exemplo allato, ut singulis mensibus omnino solvat illos duos aureos, & tunc farentur, Usuram committi. Cum igitur hoc posterius sit illicitum, licitum vero illud prius, concludunt, falsum esse omne lucrum ex mutuo justificari posse.

4. His tamen non obstantibus, periculosum est, id absolute concedere, & an concedi possit, incertum. Nam in dicto cap. 4. §. 2. n. 9. solum in rigore speculativo loentur sumus; Periculosum, quia, ut ipsemet Delugo prudenter ibidem addit, id non esse consulendum, sed dissuadendum propter magnum periculum Usurariæ conventionis. Incertum, quia sicuti pactum antea inritum de dando aliquid ex liberalitate ei, qui confert Beneficium Ecclesiasticum semper præsumitur esse ex obligatione, non autem ex liberalitate, atque adeò regulariter peccari peccato Simonie, ita ejusmodi pactum dandi illos aureos in casu nostro, &c.

Dixi (regulariter) nam scio, aliquos putare in simili pacto, si sincere fiat, non committi in aliquo casu Simoniam, ut potes videre apud Dianam loc. cit. sed nobis satis est communiter Simoniam adesse.

5. semper autem dictum est (non dat illos aureos ex debito) quia, si daret ex debito dictos aureos Petrus, subiret clarè novum gravamen, se enim subiceret debito Justitiæ, cui antea subjectus non erat, quod manifestè importat Usuram.

6. Id certè occurreret etiam in re, quam alias facile, & voluntariè quis faceret, nam, si quis non solum facile, & sine ullo incommodo operationem quampiam exerceat, sed etiam cum delectatione, quale esset Musico v.g. Cantuunculas emodulari, si tamen is ad illas canendas se obligaret, aliquid ei deberetur, & in injustè illud denegares, quia lubit ille gra-

vamen, dum, quam facere poterat ex liberalitate, facit jam ex obligatione Justitiæ. Rectè igitur Salas, & Delugo citati, immò omnes, semper excludimus obligationem ex debito. Quamvis enim Petrus v.g. nullum incommodum sentiat adeundi ad tuum Molendinum, quia v.g. illud proximè situm est ad ejus domum, non propterea negabis, esse gravamen, & aliquo prætio æstimabile, se ad illud adeundum, obligare.

CAPUT VI.

Quando in pignore dato in securitatem Mutui addit Usura?

1. **N**on raro, ob securitatem Mutui dar Mutuatarius Mutuanti pignus, immò, & non raro addit fidejussorem? quæ sanè, quando lucrum non accipitur ob periculum licitè fieri, vidimus supra.

Porrò ex hoc tres emergunt difficultates. Prima, de pignore fructifero, cujus nam sint fructus? Secundò, de pacto legis commissoria. Tertiò, de eodem pacto, quando additur fidejussor.

2. Sunt hæc difficultates satis communes. Verum, si nostra doctrina communis erit, illud novi sufficiat, quod clarè, & breviter, præcisè Doctorum amphractibus, sigillatim, Deo dante, enodabuntur.

§. PRIMVS.

An Mutuans percipere queat fructus pignoris fructiferi sibi dati.

1. **R**egula sit generalis, non posse, ut patet ex Textu. *a* Et ratio est manifesta, *a C. 1. §. 2. & C. Con-* quia in hoc, præter cætera, differt contractus *quæstus.* Mutui à contractu Pignoris, quod in mutuo *De Usuris.* transfertur dominium, illudque acquirit, ut *C. Signifi-* supra dictum est, Mutuatarius: at in Pigno- *cante. De* re non transfertur dominium Pignoris in *Pignoris.* eum, qui Pignus accipit. Cum ergo Mutuans, in casu, de quo loquimur, accipiat Pignus à Mutuatario, ejusmodi Pignus remanet in dominio ipsius Mutuatarii, ergo ipsi fructificat, ergo Mutuans sibi eos fructus applicare,

dictus Venditor, ad suum arbitrium, vel repetere sibi suam rem, vel Emptorem obligare ad solvendum pretium, quo pacto Emptor dicitur cadere in commissum. Justam esse hanc legem, & servandam in venditione, pro qua lata est, concedunt omnes, sed quaritur utrum aliquod simile sit in Mutuo: An nimirum justè ponatur pactum, ut, si Mutuatarius præfixo tempore Mutuum non reddat, pignus, quod est in manu Mutuantis, intelligatur esse venditum ipsi Mutuanti pro suo Credito, seu pro suo mutuo. Nam, quando non præcedit pactum, an pignus intelligatur venditum, vel vendi possit, dicemus, Deo favente, cum de pignore erit germana tractatio.

2. Respondeo, id pactum in Pignoribus omnibus, atque adeo in pignore pro mutuo reprobatur à legibus, irritumque redditur, & merito, quia aliquando pignus est majoris valoris, quam mutuum, seu creditum, unde ad pericula Injustitiæ amovenda rectè ejusmodi pactum leges reprobantur.

3. Quod si fiat pactum, ut Debitore non solvente debitum in suo termino, pignus remaneat venditum, non pro Credito, nec pretio aliquo determinato, sed pro pretio justo, quod tunc curet, vel, quod boni viri arbitrio secundum occurrentes circumstantias decerneretur, reddito excessu, si quis sit, ipsi Debitori, erit nec licitum?

4. Respondeo, fore illicitum, si id tanquam gravamen pro mutuo imponatur, ut ex dictis patet: at, si imponatur, ut Creditor habeat suum, indemnique reddatur, licitum est fore. Ratio est, quia illud est injustum pactum in Mutuo, quod ordinatur ad habendum aliquod lucrum supra mutuum, sicuti illud est injustum pactum in cæteris contractibus, quod ordinatur ad habendum plus, quam Creditori debetur. At vero illa pacta, quæ ordinantur ad habendum securè ipsum solum mutuum, vel Creditum, Usuraria, vel injusta nequaquam sunt. Hujus autem generis est, petere Pignus, vel Fideiussorem sufficientem, vel velle hypothecam generalem, vel specialem super bona debitoris, &c. quilibet enim securitatem suæ rei potest justè postulare. Quare, cum pactum, quod ordinatur ad vendendum pignus elapso termino, imponatur (ut supponimus) ad securitatem Mutui, dumtaxat, de quo loquimur, Usurarium non esse, cum non possit esse rationabiliter inju-

stus Mutuatarius ex eo, quod Mutuans, seu Creditor velit omninò suum recuperare.

Quod si Mutuatarius damnum considerabile subiret ex pacto, vi cuius vendi deberet pignus alteri, sanè non posset permitti ejusmodi pactum, quia sic adderetur gravamen, ut ex toties dictis patet. Vide quæ dicam iterum infra de venditione pignoris.

§. III.

De pacto legis Commissoria in favorem Fideiussoris.

1. Accidit sæpè, ut præter pignus in potestate Mutuantis ad sui crediti, seu mutui securitatem repositum, accesserit eidem Fideiussor pro eodem mutuo; quaritur jam, an fideiussor, quando subit onus fidejubendi, possit inire pactum cum Mutuatario, ut ipso Mutuatario non reddente Mutuum, pignus remaneat pro ipso fideiussore, non quidem absolute, seu pro pretio determinato, id enim in simili reprobatur est §. antecedente, sed pro pretio justo, illo scilicet, quod boni viri arbitrio judicabitur, vel curet in foro, reddito excessu ipsi debitori.

2. Ne quaestiones implicemus, hinc non loquimur, an pro fideiussione possit quis aliquid recipere, quod certè potest, atque adeo possit fideiussor à Mutuatario exigere, ut pignus sibi remaneat pro vendito, si tanti valet pignus, quanti sua fideiubendi opera, vel quantum ipse fortè solvet in gratiam Mutuatarii, ut infra, cum de Fideiussione dicemus. Neque loquimur, an id possit constitui in pœnam Mutuatarii non solventis; possit enim, si pœna esset proportionata culpæ, ut univèrsaliter supra dictum est cap. 3. §. 5. ubi notavimus prærequiri sententiam, &c. sed quarimus pro solo mutuo, quod dictus fideiussor fortè solvet in gratiam Mutuatarii, an possit dictum pactum fieri?

3. Equidem puto, posse. Ratio est modo dicta paragr. secundò, quia id pactum non imponitur pro mutuo ullo, sed, ut Fideiussor indemnus sevetur de eo, quod fortè solvet pro Mutuatario, quod certè semper potest explicere.

d Inf. Tr. 7
de Fideiuss.
c. 3.
§. 4. n. 2.

c Molin. d.
disp. 324.
sine contra
Cov. ab
eod. citatù.

CA-

CAPUT VII.

De Dominio circa res per Usuram
acquisitas.

§. I.

Quando nam Usurarius Dominium acquirit res per Usuram acceptas?

1. **R**es per usuram acquisitæ, vel Primo sunt habentes functionem, puta, Pecunia, Frumentum, Oleum, &c. vel Secundo functionem non habentes, ut Vestis, Equus, Prædium. De his posterioribus Usurarius ex nostra sententia, ut mox videbimus, non acquirit Dominium, quia res aliena, ubi discerni potest, semper remanet Domini.

2. De illis prioribus distinguendum est, nam, vel Usurarius illas commiscuit cum suis ita, ut discerni nequeant, vel non immiscuit, seu ita immiscuit, ut discerni possint.

3. Si loquamur de casibus, in quibus commiscuit, ita, ut discerni nequeant, acquirit illorum dominium Usurarius, sed cum obligatione eas reddendi Domino, in æquivalenti, omniaque damna resarciendi. Ita passim Jurata, a docentque Lessius, b & Molina, c addeates, cum cujus est res permixta cum re alterius, habere Jus in eo cumulo, quamdiu extat, sive apud ipsum Usurarium, sive apud alium, & ante alios creditores illi debet ex eo cumulo satisfieri. Et quidem merito, quia in illo cumulo certum est, adesse rem Domini, quamvis ea non discernatur, ergo potior ratio ejus Domini habenda est, quam aliorum creditorum, qui rem suam non habent in cumulo.

Verum, si loquamur in casibus, quando non immiscuit, an scilicet pecuniæ (sub hoc nomine, intellige hic semper Oleum, Frumentum, & cetera functionem recipientia) non immixta cum suis Usurarius dominium acquirat? res est controversa apud Doctores. Et quamvis, ut notat Delugo loco citato numero 207. raro accidat, ut eas non immisceat Usurarius cum suis, qui est casus præcedentis numeri secundi, tamen, quia negari non potest, posse contingere, ut non statim immi-

sciat, idem non est hæc quæstio à nobis omitenda; præsertim cum per hanc occasionem multa sint dicenda circa res functionem non habentes.

5. Triplex autem est circa id opinio. Prima d' negat, ab Usurario, ut, & à quocunque latrone acquirit dominium pecuniæ usurariæ, vel furtivæ, quando hæc discerni valent, additque multo magis non acquirit dominium ab Usurario rerum non habentium functiones, ut v. g. Equi, Vestis, Prædii, id quod ego num. 1. tanquam mihi certum, supponere volui.

6. Secunda e affirmat, acquirit dominium ab Usurario rerum acceptarum per Usuram, sive hæc sint functionem habentes, sive non habentes, quando discerni valent, sed dominium certe debile, quia remanet in ipso omnimoda obligatio restituendi, etiam in individo, quidquid ipse per dictam usuram accepit.

7. Tertia sententia distinguit, affirmat enim acquirit dominium ab Usurario rerum habentium functionem, etiam si hæc discerni possint; non vero dominium rerum functionem non habentium. Hanc sententiam sequuntur aliqui apud f Salas, qui eam improbabilem esse, & fundamento carere docet, & quia sanctalis est, cum non sit major ratio de unis, quam de aliis, ideo de illa amplius loqui, ne laboremus; vide tamen, quæ dicam cap. 8. §. 1. n. 2.

8. Quamvis autem secunda sententia, quam sequitur, ut dixi, Delugo, quamque ipse fuse probat, probabilis censenda sit, tamen mihi multo probabilior est Prima; cujus ratio, ut intelligatur, recolendum est, illud, quod ego g alibi quæsi. An contractus ex metu gravi injusto factus, sit eo ipso invalidus, an vero sit quidem validus, sed irritandus à Judice; Et quidem ibi claro argumento, ut mihi videretur, confeci, esse invalidum ipso facto, quia nimirum in jure naturæ impossibile est, ut ex Injustitia oriatur Justitia, sed si ex contractu meticulouso oriatur contractus validus, oriatur Justitia ex Injustitia, ergo & cetera. Minorem probavi, nam, si contractum dicis esse validum, dicis inde nasci obligationem, contractus enim essentialiter est *ultra citroque obligatio*, ergo hæc obligatio Justitiæ oriatur ex Injustitia, non aliunde enim

a §. Si duorum. Inst. De rerum divisi. l. Si alieni ff. de solut. b Less. li. 2. c. 20. nu. 256. c Molin. d. 326.

d Quam sequitur Molin. d. 12. §. 1. l. e. n. 1. Salas l. c. alibi. q. Delugo mox citandus. e Delugo d. 2. §. de inst. à n. 206. d' hoc citat.

f Salas de v. jur. d. 38. nu. 4.

g Lib. 1. d. De cal. l. 2. §. 1. n. 11.

enim oritur per te, nisi ex contractu meticulouso injusto.

9. Ex his ergo ducitur ratio primæ sententiæ, quam ego sequor, quæ scilicet docet, Usurarium non acquirere dominium rerum per usuram acceptarum, si discerni valeant, nam Mutuatarius usuras, seu lucrum ex mutuo dat Usurario per contractum jure naturæ invalidum, dat enim vi coactus, non potens scilicet aliud facere, nè vilis habeatur, nè difficulter postea mutuum inveniatur, &c. Ergo dat per contractum meticulousum, ergo per contractum, ut dictum est, invalidum, & consequenter non valentem parere translationem dominii in accipiente.

10. Obijcies (& hæc est potior ratio contra nos) Mutuatarius, licet vi, & metu sit coactus voluntariè tamen dat usuras Usurario; meum enim non tollere voluntarium simpliciter, omnes docemus; ergo Usurarius eorum dominium acquirit; accepit enim rem à volente, & potente donare.

Respondeo. Nego consequentiam; ad transferendum enim dominium non satis est, ut quomodocunque voluntariè ad te mea res perveniat, seu tibi voluntariè detur, sed debet dari, atque ad te pervenire cum aliquo titulo: at Usurarius nullum titulum habet, non emptionis, non lucri cessantis, non liberalis donationis, non alterius generis (si enim aliquis ex his adesset, jam non esset usura) ergo, &c.

11. Dices. Titulus erit ipsa datio Mutuatarii voluntaria simpliciter, quamvis hæc sit meticulousa; quæ certè datio simpliciter voluntaria cum non adsit in furto, ut non adsit in pignore juxta dicta cap. sexto §. primo, non est mirum, quod per ipsam Fur, & Pignoratarius dominium non acquirant. Cum ergo in casu nostro adsit ejusmodi voluntaria datio, potens ea erit ad transferendum dominium in Usurarium.

Respondeo. At hoc probavit nostra ratio, quod scilicet ex datione meticulousa, quamvis aliquo modo voluntaria, cum sit datio intrinsicè affecta, seu maculata ab Injustitia, non possit oriri justum dominium in Usurario æque, ac non potest in Fure. Quicquid ergo dicat Delugo loc. cit. contendens, hanc esse Injustitiam, seu injuriam extrinsecam; esto enim sit dationi in genere consideratæ ex

Tamburinus de Sacramentis.

trinsecam; non tamen dationi huic singulari, de qua loquimur, extrinsecam est, sed profus intrinsecam, vel certè omninò impediens, nè resulset translatio dominii in Usurario.

Nota, quosdam contractus meticulousos in utraque sententia eo ipso esse invalidos, quos ex Sanc. a nos alibi enumeravimus.

Fructus rei accepta per Usuram, Cujus?

a Sanc. l. 4.
mat. d. 8.]

12. Ex dictis inferitur Primò, si prædium, domus, equus habita ab Usurario per usuram, fructus faciant, omnes illos Mutuatario deberi, quia illa in Dominio Mutuatarii sunt, undè ipsi (deductis expensis) fructificent, ut iterum dicam cap. 9. §. 1.

Delugo loc. cit. in sua sententia distinguit. Vel enim (inquit) eos fructus à re sua percepisset Mutuatarius, si rem illam Usurario non dedisset pro lucro usuræ; vel non percepisset, quia domum v. g. Mutuatarius non locavisset. Si prius, eos fructus debet restituere Usurarius Mutuatario, ut scilicet nullum damnum patiatur dictus Mutuatarius ex injusta læsione: at si posterius, non debet, quia ex una parte Mutuatarius non est læsus; jam enim ipse non percepisset ex re illa eos fructus, ut supponimus, & ex altera parte hi sunt fructus rei, cujus dominium in sententia Delugo, ipse mutuans habet; ergo ipsi Mutuanti fructificat. Id, quod probabile est, sicuti probabilis est illa sententia. Sed certè nostra probabilior, ut modo vidimus, undè sequitur, fructus debere esse Mutuatarii, utpotè fructus rei suæ, ut dictum est.

Res empta ex pecunia Usuraria, cujus?

13. Inferitur Secundo, seu hinc per occasionem notetur, res, quas Usurarius sibi emit pecunia ipsa Usuraria, quamvis non permixta, in ipsius Usurarii transire b dominium (idem b Mol. id dic de re empta à fure pecunia furtiva) Ratio latè probata est, quia res empta non est fructus pecuniæ, bans. d. quæ est sterilis, sed est veluti effectus voluntariæ emptionis, seu susceptæ negotiationis; 326.
Cum ergo ejusmodi emptio, seu negotiatio sit tota ipsius Usurarii, seu furis, idèd in ipsius ementis, seu negotiantis dominium res empta veniet. Hanc illationem concedunt omnes, etiam illi, qui negant, dominium usurarum

T t t trans-

transferti in Usurarium, & colligitur aperte ex a Jure, notatque Molina, b aliique. Remanere nihilominus in Usurario, & Fure obligationem tantundem reddendi, & damna inde sequuta Mutuatario, vel Domino, nimis est dictam saepe.

a L. 2. C. Si quis alteri

L. Si ex ea.

C. de rei vindicat.

b Molin. d.

§ 27. Less.

l. 2. c. 20.

nu. 161.

Salas lo. cit.

lib. 39.

§. II.

An bona usuraria sint obligata pro usuris?

1. Quandoquidem in Usurario remanet dicta obligatio. Quærimus an ea afficiat solam personam ipsius, an etiam ejusdem bona, ita, ut omnia bona Usurarii remaneant hypothecata pro usuris solvendis?

2. Respondeo. Sed antè responsonem duo præmitto. Primò, posse nos, vel loqui de bonis Usurarii (idem etiam est in fure) emptis pecunia ipsa usuraria, vel posse nos loqui de bonis aliis, quæ alia propria pecunia, vel alia via ad ipsam pervenerunt. Non loquimur autem de bonis ipsis in individuo extantibus male acquisitis per usuram, hæc enim certo semper debent Domino apud quemcunque inveniantur constat ex dictis, & dicam ca. 2. §. 1. n. 1.

3. Secundò præmitto, quid sit, rem meam esse alteri, sive tacitè, sive expressè hypothecaram? est enim, rem meam esse realiter obligatam alteri. Quare ipsi rei sic affixa est obligatio, ut quamvis transeat, sive per venditionem, sive per donationem, sive per alium contractum in cujuscunque possessionem, semper Creditor possit ab illa re exigere suum creditum; est enim pignus suæ rei, Licet ergo Usurarius sit obligatus personaliter ad solvendas usuras, undè, & omnia bona sua sint etiam tacite obligata, ut habet Delugo, c & possit, debeatque cum illis, vel eorum pretio satisfieri Creditoribus. Tamen est ratio personæ, nam propterea, si quod ex his bonis transeat in dominium alterius possessoris, qui personam Usurarii non repræsentet, si v. g. alicui tale bonum v. gr. domus legitime vendatur, excutit domus à se ejusmodi obligationem, quod non posset facere, si esset realiter obligata.

4. Nunc jam respondeo tribus dictis. Dico Primò, personam Usurarii & ejus bona

omnia, dum ea possidentur ab Usurario, esse obligata pro usuris, vel furtis solvendis. Ratio est manifesta, quia Usurarius obligatur ad restitutionem acceptorum per usuram ex injusta acceptione, undè semper ipse per quæcunque bona, quæ habet, tenetur ejusmodi restitutionem expedire.

5. Dico Secundò, Bona Usurarii, vel Furis empta, vel habita aliundè, quam ex pecunia usuraria, vel furtiva, non esse neque tacitè, neque expressè ex se hypothecata pro solvendis Usuris.

6. Dico Tertio, Bona eorundem empta pecunia Usuraria, vel furtiva, quamvis aliqui dicant, esse realiter hypothecata pro dictis usuris, vel furtis, undè affirmant, quocunque proveniant, sive per contractum onerosum, qualis est venditio, sive per lucrativum, qualis est Donatio, transire cum hoc onere, tamen probabilius longe est, nequaquam esse ex se hypothecata, nec cum dicto onere transire.

6. Ratio potissima secundi. & tertii dicti est, quia ex una parte, (ut modo diximus §. præced.) res empta fructus est negotiationis ementis, atque adeo sit ejus domini, & ex alia parte, hypotheca realis, seu obligatio, vel debet induci à Jure, sic ipso disponente, vel à conventionione partium; non enim naturaliter ex se inducta est, cum ergo sive loquaris de rebus emptis pecunia usuraria, vel furtiva, sive de rebus aliundè habitis, non appareat in Jure, eas esse realiter hypothecatas pro usuris, vel furtis, quia nullibi toto corpore legum id legitur, neque ex conventionione partium, ut ex se constat, sequitur, eam non esse à nobis inducendam.

8. Quando igitur Pontifex Cap. de Usuris decrevit, ut ad solvendas usuras, venderetur prædium usuris emptum, loquutus est de prædio, quod emerat pecunia usuraria ipse Usurarius, illudque possidebat, non autem de prædio, quod translatum fuerat ad alios; Et quamvis potuisset Pontifex statuere, ut venderentur alia bona possessa ex alio titulo ab Usurario propter obligationem personalem, quam modo n. 4. diximus; tamen in odium, & pœnam delicti usuræ, rectè statuit, ut non hæc, sed illa empta cum pecunia usuraria auctoritate Judicis venderentur.

9. An autem, quando res empta cum pecunia

c Delug. d. 20. de iust. num. 107.

cania usuraria est in possessione ipsius Usurari, debeat potius reddi ipsi Mutuatario, à quo illa pecunia habita fuit, & sic ipse debeat præferri cæteris Creditoribus fortè anterioribus, & privilegiatis dicti Usurarii, sicuti ex Delugo d. 10. de Iust. reparacionem, vel consecrationem rei, alia est quaestio alibi decernenda.

CAPUT VIII.

De Alienatione rerum acceptarum per Usuram factam ab Usurario.

§. I.

De Alienatione rei in Specie.

1. **R**egula prima. Si extet apud Usurarium res ipsa aliena in specie, seu, ut nos Theologi loquimur, in individuo, nec suis rebus immixta, non potest à te illa acceptari, nec ab ipso potest alienari. Ratio est, quia res aliena, qualis est hæc, in b nostra sententia, in qua dominium non fuit translatum in Usurarium, invito Domino, contractari non valet. Quare, si mala fide accipis, teneberis ex injusta acceptione, si bona fide, seu ignoranter, teneberis ex te accepta juxta universalis restitutionis leges.

2. Duas hic exceptiones invenio, alteram de rebus usu consumptibilibus, seu functionem recipientibus, puta pecunia, vino, frumento, & similibus, Alteram, de rebus aliis. Quoad res consumptibiles, Valentia c ait, in hisce rebus prædictam regulam non omnino procedere: quare, si per Donationem, vel venditionem habuisti, ab Usurario oleum, vinum, pecuniam ipsam in individuo Usurariam, si ex hac venditione, vel donatione dictus Usurarius non factus est impotens ad restituendum, non obligaris restituere. Ratio est (inquit) quia res usu consumptibiles, cum ex se requirant restitui in aliquo æquivalente, transeant statim in dominium ejusdem possessoris. Verum efficacior ratio prædictæ doctrinæ illa esse mihi videretur, quia nimirum, si Usurarius non est factus impotens, tunc Creditor, seu Dominus cum totam actionem habeat contra Usurarium, à quo recipere suum potest, non est, undè sit involuntarius contra

te, qui bona fide, accepisti; Nam, si accepisti mala fide, in validam esse acceptionem, teque esse obligatum ad restitutionem ex radice injustæ acceptionis, dubium non est.

3. Circa hanc exceptionem habeat hic studiosus sequentem considerationem.

Delugo d sic habet: Medina dixit, si ejusmodi res sunt usu consumptibiles, & quia functionem d. 20. de recipiunt in proprio genere, posse ab Usurario, & Iust. nu. aliis valide alienari, si ex hoc non sit impotens ad restituendum Creditoribus: quam sententiam communiter omnes alii rejiciunt, quia ii non possunt transferre dominium, quod non habent. Hæc Delugo.

Bonacina autem sic habet: Addunt Medina, & plures alii Doctores apud Salas de Usuris de contract. disp. 40. n. 3. contra Petrum à Navarro, validum esse contractum ab Usurariis factum, non solum de rebus, quarum habent dominium, verum etiam de aliis, quarum dominium non habent, sed recipiunt functionem, & sunt usu consumptibiles. Opinio istorum Doctorum probabilis est, sed intelligenda cum Molina disp. 330. modo Usurarii habeant alia bona, quibus commode possint satisfacere. Tunc enim Creditores non censentur irriti circa alienationem rei suæ, & consequenter transfertur dominium in accipientem. Ita videtur sentire Salas dubio 42. n. 3. cum Salonio, Bannes Aragonio. Hæc Bonac.

4. Vidisti? Delugo dicit, doctrinam Medinæ ab omnibus rejici, & tamen Bonacina eam amplectitur, aliosque eam amplexos esse, testatur. Et nihilominus puto, hos Doctores non esse contrarios; nam Delugo loqui videtur, seu loqui debet ex ipsa natura dominii, Bonacina vero ex interpretativa voluntate Mutuatarii, quod certè non negabit Delugo, qui in sequenti exceptione interpretativam hanc voluntatem admittit, ut jam subdo.

5. Alteram exceptionem invenio apud prædictum Delugo f de rebus functionem non habentibus, puta, Veste, vase argenteo, 20 de Iust. Torque Aureo, &c. excipitur, inquit, qui rem n. 105. illam ab Usurario emit, quando præsumi facile potest consensus Domini: Unde excusari possunt, qui pignora ab Usurariis emunt, ut ab Hebrais, quia Domini non solent multum curare, ad quos postea perveniant illa res. Hæc Delugo, quibus confirmatur, ut dixi, doctrina à nobis tradita n. 2. fine.

§. II.

*Alienatio rerum Usurarii non in fraudem
Creditorum.*

1. **R**egula secunda. Debitor Usurarius (ut etiam Fur) si habeat, unde possit satisfacere omnibus Creditoribus, potest donare, vendere, & quoscumque contractus, sive onerosos, sive lucrativos inire de rebus, quorum ipse liberum dominium habet, per quos non sit impotens ad satisfaciendum illis; & consequenter, qui ab eo accipit, potest accepta retinere licite, & iuste, etiam si deinde debitor per alias profusas Donationes, vel aliunde reddatur impotens sine accipientis cooperatione.

Hæc Regula sequitur clarè ex dictis §. præced. nulla enim obstat ratio, quin de suis rebus possit liberè quis disponere. Dixi, *liberum*, nam de bonis hypothecatis realiter, disponere non potest, sive quoad totum, sive quoad partem, quæ obligationem hypothecæ adæquat, quia res sic hypothecata sunt obligatae Creditoribus, ut dictum est supra. *a*

*Sup. c. 7.
§. 2. n. 3.*

§. III.

*Alienatio rerum Usurarii in fraudem
Creditorum.*

1. **R**egula tertia. Si Usurarius, vel etiam Fur, per alienationem suæ rei fieret impotens ad satisfaciendum suis Creditoribus, non posset, sine iniustitia contra dictos Creditores illam rem alienare, nec per contractum onerosum v. g. Venditionem, nec per lucrativum v. g. Donationem, & qui reciperet, peccaret, & teneretur ad restitutionem. Ratio est clara, quia nemo potest se inhabilem reddere in fraudem Creditorum, id est nemo potest se inhabilem reddere ad satisfaciendum Creditoribus illud, quod ipsis debet ex Iustitia, nec alter huic inhabilitati cooperari.

2. Hic tres in venio exceptiones. Prima est, non habere locum hanc regulam, quando per Venditionem v. g. Usurarius tantum utiliter accipit, quantum tradit, vendit. v. g. domum, & accipit tantum, quanti domus valet. Ratio est, quia, si habet tantundem, jam non sit magis impotens, quam ante Venditionem erat,

nam in eo pretio, quod recipit, valebit Creditoribus æquè satisfacere. Quid si deinde ipse non satisfaciat?

Respondeo. Ipsi imputabitur, non vero ementi, qui jam tantundem dedit.

3. Dixi, *utiliter*, nam, si Usurarius tantum accipiat, quantum dat, sed inutiliter pro Creditoribus (ut si pecunia usuraria emat cibos, non quidem necessarios, de quibus mox n. s. sed superfluos ad convivia v. g. & comellationes, haberet quidem quantum dat, sed inutiliter pro Creditoribus) non poterit sine iniustitia sic quis emere, nec alii possunt sine cooperatione ad eandem iniustitiam ipsi vendere, ut communiter docent Doctores; quamvis enim, ut diximus, detur æquale, si tamen inutiliter datur, iniustitia fit Creditoribus, dum res ipsis utilis, fit per te, ipsis inutilis.

4. Secunda exceptio, quam affert Molina, *b* & ego alibi indicavi, est, nec peccare, nec onus restitutionis mihi remanere de jure natura, quando acceptavi solum, sed non induxi Usurarium, vel furem ad donandum, vel vendendum rem suam, quamvis ipsi fiant impotentes ad solvendum suis Creditoribus. Ratio est, quia utor jure meo intra terminos Iustitiæ, dum accepto rem mihi à Domino oblatam, quæ nulli, ut supponimus, erat realiter obligata, & ex alia parte non cooperor cum ipsius peccato, quia jam ipse peccatum fecit offerendo, ego autem acceptando, solum utor in mei commodum ejus peccato, liberè ab ipso jam commisso. Cætera huc pertinentia, & quid hac de re statuerint leges positivæ, & quatenus observandæ, lege apud Molinam, aliosque.

5. Tertia exceptio est, non peccare, nec obligari ad restitutionem Usurarium, vel etiam Furem, quando illi tantum expendunt, quantum ad eorundem statum requiruntur, puta, quantum requiruntur in parando victu, cultuque pro se, suisque filiis, uxore, &c. necessariis, in solvenda mercede suis famulis, sibi item necessariis, ac suo statui, immò in faciendis liberalibus donationibus, quas sine decore omittere quis non potest, & ni faceret vilis haberetur, ut item me, nec peccare, nec obligari ad restitutionem, si ejusmodi res necessarias ipsis vendam. Ratio est, quia ad hæc quilibet habet Jus, etiam in præjudicium Creditorum. Hæc fuse, & minutatim expensa vide apud Delugo loco cit.

CA-

CAPUT IX.

De Restitutione Usurarum.

§. I.

Quanam obligatur Usurarius restituere?

1. **T**ria obligatur restituere Usurarius, annu nequaquam. Obligabitur enim Primò, restituere totum id, quod per usuram accipit. Patet, quia lucrum usurarum contra Justitiam accipit. Lege Sanctum Thomam secunda secundæ quaest. 62. artic. primo, & secundo.

2. Obligatur Secundò, restituere omnes fructus, quos ipse Usurarius percepit ex re usuraria fructifera, deductis semper expensis, quamvis Dominus ex sua negligentia eos non fuisset percepturus, idque ex nostra sententia. Verum hoc non est necesse, hic fufius persequi, jam enim dictum de eo est satis,

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

Supra. n.

tuere illud, quod fortè lucratus est ex rebus usu consumptibilibus, quare, si in lucrum suæ usuræ accepisset pecuniam, vinum, oleum, & cum his aliquid lucratus est, quamvis obligetur illa restituere, non tamen obligatur ictu ure hoc lucrum. Ratio est, quia Usurarius sic verè Dominus illius lucri, hoc enim non est fructus rei, sed industria, & personæ, ut supra diximus in simili.

Hæc in proprio loco volui breviter repetere, nam cæterum memor sum, sparsim ea me in superioribus innuisse.

§. II.

De obligatione restituendi cooperantium cum Usurario.

1. **D**E his, qui cooperantur cum Usurario, siue sint famuli, siue amici, siue Notarii, siue alii, satis à alibi à nobis actum est. Lege nem e Molinam, aliosque allatos à Diana par. 5. §. 7. de scandalo, resolut. 8.

In nost.

Decalogo

li. 5. c. 1.

§. 4. à n.

42.

e Mol. Less.

alii ap.

Dianam p.

5. tr. 7. de

scand. res.

8.

§. III.

De obligatione restituendi, quam contrahit hæres, vel legatarius Usurarii.

1. **H**æres semper, & in omni casu tenetur restituere rem à Testatore acceptam per usuram, si illa in specie, seu, ut loquuntur Theologi, in individuo extet, quia semper est Domini, semperque pro Domino clamat: si verò illa non extet, & illa omnia, quæ cum aliena fuerint, transferunt in Usurarii dominium juxta varias sententias supra dictas, tenetur etiam hæres restituere, sed in æquivalenti, quoties Usurarius in vita non satisfecit. Hujus autem ratio est, quia obligatio, qua defunctus astringebatur, transmittitur ad Hæredes, qui succedunt in locum defuncti, & una eademque persona reputantur. Ita passim Doctores in l. Hæredem, ff. de Hæredum constit.

2. Non tamen hæres tenetur ultra vires hereditatis, si Inventarium fecit, ut patet ex C. *Quamquam de Usuris*. Bona enim hereditaria sunt infecta, non alia. Quod si Inventarium scribere neglexerit, licet in foro externo adhuc cogatur restituere, tamen in foro

conscientiæ non obligatur ultra hereditatis vires, quia forum externum; ideo cogit, quia præsumit fraudes, internum verò respicit veritatem. Ita Bonacina a alios citans, esto b

¶ Bonac. d. 3. de con- tract. q. 4. tit. p. 15. n. 16. alios citās.

Quando Hæredes sunt plures.

3. Si plures sint hæredes, scire cupio, an teneantur singuli in solidum solvere usuras?

Respondeo. Singulos solùm obligari pro rata, id est pro sua parte, quare, si unus nolit, vel non possit restituere, non tenebitur alter ad ejus partem. Ratio est, quia sicuti bona dividuntur in partes, sic & debita, & sicut ex parte commodum sentiunt, sic ex parte onus, nam repræsentant quidem illi singuli defunctum, at non totaliter, sed ex parte, singuli, totaliter, omnes simul. Ita Molina, aliique, quos citat, sequiturque Delugo. c

b Mol. d. 332.

c Delugo d. 25. de Inst. n. 237. contra Nav. Sà aliosq.

4. Excipe Primò, cum Bonacina loco citato, nisi, si aliquis ex cohæredibus in culpa fuisset, ne totalis restitutio fieret. Rectè, tunc enim non est mirum, si is obligetur ad totum, quando totius causa damni est.

5. Excipe Secundò, nisi quis ex cohæredibus rem ipsam in specie apud se habeat, nam hæc tota debetur Domino, quia, ut modo dixi, ea semper pro Domino clamat.

Legatarius.

6. Quid de Legatario? is obligaturne ad solvendas usuras defuncti?

Respondeo, per se non obligari, quia ipse, ut etiam Donatarii, non repræsentant Testatoris personam, & sicuti non succedunt in Jura ipsius, sic, nec in onera. Loquimur autem semper, si res ipsa aliena non extet in individuo. Hæc enim semper debetur Domino, ut item, si res sit hypothecaria alteri, co modo quo supra dictum est. d

d Supra c. 7. §. 2. n. 3.

7. Dixi, ex se, nam est notanda sequens doctrina. Si Usurarius reliquit hæredibus bona, quæ sufficerent ad restitutionem usurarum, aliorumque debitorum, & præterea ad dandam legitimam, si adsint sui ascendentes, vel descendentes, vel ad dandam quartam, si hæredes sint extranei, quæ quidem quarta de Jure his extraneis debetur, vel juxta locorum leges plus, minusve, ut

nos dicemus Deo favente, cum de Testamentis, tunc Legatarius quicumque ad nihil prius, ut modo dixi, obligatur, etiam si hæredes non solvant usuras Defuncti. Ratio est jam dicta, quia debita personalia, quæ non continent rem ipsam in individuo alienam, non transeunt ad Legatarios. At verò, si Usurarius non reliquit bona, quæ sufficerent ad dictam usurarum restitutionem, vel quæ non sufficerent ad hoc, ut hæredes haberent suam dictam legitimam, vel dictam quartam, tunc debent Legatarii concurrere ad restitutionem usurarum, ita scilicet, ut, ante omnia solvi debeant debita defuncti, deinde danda legitima, vel quarta hæredibus, tum denique, quod remanet, distribuendum est inter Legatarios, modo ibidem pluribus explicando.

Hæres, vel Legatarius, an obligentur restituere usuras Defuncti: si cadant à suo statu?

8. De hæc sic universaliter ex sententia probabili me e alibi docuisse, memini. e Lib. 3. h. Adverte, si quis in statum honorificum ascendisset, propter rem alienam mala fide acceptam, tunc faciendam esse restitutionem, n. 5, etiam cum diminutione sui talis status, quia hoc non esset cadere, sed redire ad suum: multò magis, si in pari necessitate esset is, à quo rem surripuisti, tunc enim debet esse melior conditio innocentis Domini.

9. Illud subadverte, si filius v. g. Usurarii mala fide cæperit possidere, teneri cum, etiam cum diminutione status relicti à Patre, ad restituendum, quia ejusmodi possessio cum mala fide nihil ipsi suffragatur. Si verò cæpit possidere bona fide, non teneri postea à suo statu bona fide possessio decidere, ut restituat, si cognoscat, esse bona aliena, quia quilibet

Jus habet ad conservandum statum bona fide acquisitum. Hæc ibi, & ita Diana. f

f Diana p. 5. tra. 14. res. 57. et. Causa. & Scro. Et consp. tiva vobis. d. 2. de §. IV. Inst. n. 11.

§. IV.

Quinam sint usura restituenda?

1. **S**ane iis, à quibus usuras quis accepit. Quòd si hi mortui inveniantur, restituenda erunt hæc edibus, seu iis, qui ipsorum nomine acquirere possunt. Ratio est clara, quia hi sunt Domini. Quid, si sint ignoti, quibus debetur ejusmodi restitutio?

Respondeo, tunc debere restitui Pauperibus, vel Operibus piis, ut decrevit Alexand. III. unde tunc habere locum Bullam Compositionis in loco, ubi adest Privilegium Bullæ Cruc. a diximus, alibi, & docet Molina, b aliique.

CAPUT X.

De petente ad Usuram.

1. **U**o hic sunt certa. Tertium sub controversia. Certum est Primò, Mutuatario licere e solvere usuras ob mutuum jam acceptum. Ratio est, quia hæc non est causa peccandi, quæ detur usurario, cum is possit facile illas non acceptare: sibi ergo imputet, si recipiat. Excusatur autem Mutuatarius (ne Infidelis habeatur, & ne mutuum, quo alia vice fortasse indigebit, non inveniat) à cooperatione, quæ videtur esse cum peccato Usurarii.

2. Certum est Secundo, posse d aliquem petere pecuniam mutuam ab eodem Usurario, promittendo illi lucrum ex mutuo, quando ea pecunia is indiget. Ratio est, quia sic petens, nec consilium dat, nec intendit, ut supponimus, eam Usurarii injustitiam, quod certè esset iniquum, sed intendit utilitatem propriam, supposita malitia Usurarii, quam Mutuatarius solam permittit, nam cæterum propria indigentia dat ipsi sufficientem causam.

3. Controversum ergo remanet tertium, An idem licitè possis, quando illa non indiges, sed sine necessitate illam velis expendere ad ludos, ad convivia, &c.

4. Respondeo, tres esse sententias. Prima, negat. Secunda, affirmat. Tertia, distinguit, hæc enim tertia asserit, non posse, si Usurarius non est paratus ex malitia sua ad

dandas pecunias sub usura; at posse, si est ex sua malitia paratus; ibi enim tu excitares Usurarium ad peccatum injustitiæ, hic non item. Sane, ut vides, prior pars hujus rationis probat primam sententiam negantem, at posterior probat secundam affirmantem, si prædicta ratio profundè consideretur.

5. Equidem assero (ut a alibi fufius dixi) e Lib. 5. in has sententias omnes esse probabiles, sed Decal. c. 1. probabilissimè addo cum Petro Hurtado, f §. 4. n. 44. posse semper, vel certè regulariter ab Usurario sine ulla causa necessitatis peti mutuum, Hurt. 22. etiam signatè ad usuras (sed semper intendendo proprium commodum, non verò ipsam injustitiam Usurarii, nec positivè ad usuram committendam ipsum excitando.) Ratio est, quia cum Usurarii sint parati ad ejusmodi lucrum Usurarium accipiendum, non jam ex passione, sed ex malitia delinquant.

6. Hactenus de peccato usuræ, nam de pœnis Usurarii, deque Juce competente contra ipsum, quæ maximè pertinent ad forum externum legatur. Molina disput. 333. & disput. 334. Salas dub. 45. & 46. de Usuru: Tolet. l. 5. summa, cap. 36. Navarr. cap. 17. num. 279. Lessius dub. 22. Canonista in toto titulo de Usuris, Covarr. tertio variarum cap. 3. Delugo disputat. 25. de Justitia à numero 238. Bonacina disput. tertio de contract. quæst. quarta punct. ultimo. Cardin. Tuscus To. 8. V Usura concl. 354. Alique pœnè innumeri apud ipsos.

CAPUT XI.

Summa modorum aliquot lucrandi ex pecunia sine culpa Usuræ.

1. **I**uvat denique hos modos hic innere, ut uno intuitu appareant, quæ sparsim dicuntur hic, & alibi dicuntur. Quatuor ennumerantur à Valentia, duos ego breviter addam.

Quatuor sunt modi (ait g Valentia) tolerabiles percipiendi annuatim certum lucrû, salvo, T. 3. in 22. & securo Capitali, ut puta quinque pro centum. d. 5. qu. 25

2. Primo, si ad id suppetat Titulus aliquis ex p. 2. sine certioribus, ut lucri cessantis, vel damni emergentis, qui modus pater quàm largissimè. De hoc modo fuscè ego egi in libris h Decalogi. ca. 8. §. 3.

3. Se-

3. Secundo, si Societas ineat cum pacto af-
securationis Capitalis, & lucri qui narii pro ma-
jori lucro sperato, quod Socio in compensationem
ejusmodi Onerum relinquatur, siue ista pacta
fiant explicita intentione, siue implicita. De hoc
ego pluribus agam a infra.

a Infra li-
bro hoc 9.
tr. 8. De
Societate
§. 3.

b Infra in
Tr. 2. de
Cens. cap.
2.

4. Tertio, si ematur Census realis cum pacto
utrinque redimendi, & asecurandi, siue implici-
ta, item, siue explicita intentione. De hoc ego
agam item b infra.

5. Quarto, si absque expressa determinatione
Contractus Societatis, vel Census, &c. Intentio
saltem generalis sit accipiendi id lucrum, aliquo
tandem modo justo, & licito, ad quem considera-
tis personarum, & facti circumstantiis videatur
factum ipsum revocari posse.

Hic modus non est diversus à dictis, vel

dicendis, sed solum ostendit implicitam in-
tentionem aliquando sufficere ad iustitiam
contractus. Lege eundem Valentiam, & nos
quidem de hac re diximus in iisdem c Deca-
logi libris.

6. Hæc ex Valentia addi etiam potest,
Quinto, si fiat contractus, quam siculi appel-
lamus *Ad Metam*, de qua disputatum à nobis
est latissimè in iisdem libris d Decalogi.

7. Sexto, si fiat Contractus veri Cambii,
puta cum suis requisitis conditionibus, de
quibus infra agam pluribus.

8. Si cui aliquis alius modus in mentem
veniat, hic, oro, subscribat. Dum ego cala-
mum à pagina, quietis gratia, tantisper a-
moveo.

FINIS TRACTATUS PRIMI.

TRACTATUS II.

DE

CONTRACTV CENSVALLI

SEU

DE CENSIBVS.

CAPUT I.

Quid sit, & quotuplex Census.

1. **C**ensus, ut hic sumi solet pro
annuo redditu, Est annua pensio,
qua ex re alterius frugifera ac-
cipitur.
multiplices autem habet di-
visiones, quarum præcipuæ sunt sequentes.

Census Reservativus, & Consignativus.

2. Primò, dividitur Census in Reserva-
tivum, & Consignativum. In Reservativo, do
tibi meum prædium, & reservo mihi ex illo
certam pensionem, ut scilicet tu singulis annis,

vel mensibus solvas mihi aliquam justâ sum-
mam, v. g. decem aureos. In consignativo,
retineo quidem dominiū rei meæ, v. g. prædii,
domus, &c. sed in illis constituo pensionem,
v. g. decem aureos singulis annis, vel mensi-
bus, tibi solvendo. Solum ergo transfero in
te Jus percipiendi pensionem à re mea, non
verò rem meam: neque enim in hoc Censu
genere, vendo tibi rem meam, nec fructus
ipso percipiendos à re mea, sed Jus ad illos
percipiendos, ut ex infra dicendis clarius in-
telliges. Nam propterea Jurisperiti Censum
Consignativum sic definiunt: Est Jus perci-
piendi annuam, vel mensuram pensionem ex re
fructifera, vel persona alterius. Unde cum dicitur:

Habet